

הלכות אישות פרק ו' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום של שיעור על רמב"ם הלכות אישות פרק ו — תנאי בקידושין

הקדמה וכללי שמועה

ערך של לימוד רמב"ם

[דיגרסיה: לימוד רמב"ם לעומת גמרא]

למי שיש לו רק חצי שעה זמן, יכול הוא לנצל את זמנו טוב יותר בחלקים אחרים של התורה (כמו רמב"ם או משניות) במקום דף גמרא, כי גמרא דורשת "אדיר מאוד זמן ומאמץ". רמב"ם יכול לקיים שניהם — הוא רציני מספיק ללומדים, והוא נותן "מבט רציני מאוד מהי ההלכה". נדון גם החיסרון של ישיבות שאינן לומדות קיצור שולחן ערוך עם בחורים — בחור יכול לצאת משיבה בלי ידיעות יסודיות בהלכה למעשה. אפילו בן תורה שלומד שלושה סדרים גמרא ביום, היה עדיף אם היה מוריד סדר אחד לרמב"ם וסדר אחד לקיצור שולחן ערוך.

מיקום ברמב"ם — פרק ו מהלכות אישות

מחזיקים בפרק ו מהלכות אישות (שעוסק בקידושין). השיעורים הקודמים למדו דיני כסף קידושין — מצוה בעבירה, גזל, מקדש במלווה, מקדש בהנאה. היום מתחילים סוגיה חדשה: תנאי בקידושין — מקדש על תנאי. פרק ו נכנס למקדש על תנאי בכלליות, ומזכיר אפילו דברים שאינם דווקא בקידושין. פרק ז נכנס עמוק יותר לענייני תנאי ו"על מנת", יותר ממוקד בקידושין.

כללי הקדמה לנושא תנאים

חידוש 1: פעם ראשונה שהרמב"ם עוסק בתנאי בפירוט. זו הפעם הראשונה ברמב"ם שהוא מרחיב את נושא התנאי. לפי הכלל ש"הפעם הראשונה שדבר נזכר בתורה, שם עיקר האור שבו" (כלל של רבנים פולנים), זה המקום העיקרי להלכות תנאי.

חידוש 2: מחלוקת אם תנאי הוא רק בגיטין וקידושין או בכל הקניינים. הרמב"ם סובר שתנאי הוא ענין בכל סוג קנין, לא רק בגיטין וקידושין. אבל היו גאונים שסברו שההלכות המיוחדות של תנאי (כמו תנאי כפול, תנאי קודם למעשה, וכו') הן רק דין בגיטין וקידושין. טעם הגאונים: בעסקאות יומיומיות היה בלתי מעשי שכל תנאי יצטרך להתאים לכל הלכות התנאי.

חידוש 3: תנאי במצוות ובעבודת ה' — גדר אחר מתנאי בקניינים. התנאי שלומדים כאן הוא בין שני אנשים — חלות וקנין (כמו קידושין). אבל כשמדברים על "תפילה על תנאי" או "ברכה על תנאי" — עם מי עושים את התנאי? עם הקב"ה? זה

אולי יותר גילוי מילתא (הבהרת כוונה) מאשר תנאי פורמלי. זה אולי קשור לדיון הרמב"ם במתנה על מה שכתוב בתורה — כי יש לנו "יחסים" עם הקב"ה, מתעוררת שאלה אם אפשר לעשות תנאים בזה.

חידוש 4: תנאי כבן דוד קרוב של מקח טעות. תנאי הוא למעשה "בן דוד קרוב" של מקח טעות. במקח טעות זה ש"כשהייתי מקדש, הבנתי שכך וכך". תנאי הוא כשדבר אינו כל כך גלוי (ברור), וצריך לעשות אותו במפורש כתנאי.

חידוש 5: תנאי בקידושין לעומת נישואין. כל הדוגמאות של תנאי הן בקידושין, לא בנישואין. יש שאלה אם בכלל שייך נישואין על תנאי. הכלל של אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות — שחופה וקידושין וחיים משותפים מבטלים את התנאי. זה "מאוד מוזר" שאדם יחיה עם אשתו על תנאי. במקור כשקידושין היו שנה לפני החתונה (נישואין), קידושין היו "דבר פחות" — יותר כמו עסקה/שידוך, שהיה הגיוני שיהיו תנאים. היום, כשקידושין ונישואין הם ביחד, זה אחרת. הרבה מהציפיות שזוג רוצה לקבוע (כמו איפה יגורו) שייכות לכתובה, לא לקידושין. חז"ל לא הכניסו דברים לקידושין — קידושין הוא חלות, והתנאים הם יותר על ההסכמה/רצון, לא על הסדרים המעשיים.

מקור המילה "תנאי"

המילה "תנאי" לא עומדת בתורה. בבני גד ובני ראובן עומד הענין של תנאי, אבל לא המילה עצמה — "תנאי" היא מילה משנאית. מועלה אם "תנאי" יש לו שייכות ל"תנא" (תנא של משניות) — המסקנה היא ש"תנא" ו"תנאי" הם שני דברים שונים, אף על פי שבארמית "שנא" פירושו שינוי, ו"משנה" נעשית "מתניתא". סברא מעניינת: "תנאי" יכול להיות קשור ל"שינוי" — אם קורה שינוי (התנאי לא מתקיים), יקרה שינוי בחלות (הקנין לא יחול). פסוק בהושע "התנו אהבים" יכול להיות מאותו שורש, אבל נשארים ב"איני יודע".

הלכה א — המקדש על תנאי: דין יסוד

דברי הרמב"ם: "המקדש על תנאי, אם נתקיים התנאי מקודשת, ואם לא נתקיים אינה מקודשת... בין שהיה התנאי מן האיש בין שהיה מן האשה."

פשוט: מי שמקדש אשה בתנאי — אם התנאי מתקיים, היא מקודשת; אם לא, לא. אין חילוק אם התנאי בא מהאיש או מהאשה.

חידושים:

1. **קושיה יסודית:** למה המעשה נשאר בתוקף כשהתנאי פסול? אם אדם עשה קידושין בתנאי, והתנאי פסול (למשל בלי תנאי כפול), הרי רצון האדם היה רק על תנאי — הוא לא רצה בלי התנאי! למה אומרים שחסר רצון, ולכן המעשה לא יחול?

2. **תירוץ ראשון — רצון לעומת תנאי:** רצון בקידושין פירושו עצם הרצון להיות איש ואשה — זה היסוד של החלות. תנאי הוא דבר נוסף, מוסף — תנאים שמוסיפים על בסיס של רצון קיים. כששני אנשים רוצים חתונה, עצם הרצון קיים; התנאי (למשל "אם תתן לי כסף") הוא תוספת. אם התנאי פסול, עצם הרצון נשאר שלם.

3. **אנלוגיה מדיני חוזים:** משל של מכירת בית עם "rider" (תנאי נוסף). אם ה-rider כתוב רע, בית המשפט אומר: לא כתבת ברור — אתה מפסיד את ה-rider, אבל החוזה הבסיסי נשאר. כך גם כאן: תנאי הוא תוספת מיוחדת לסדר הרגיל. אם עשו אותו "לא נכון", מפסידים את התנאי, אבל המעשה הרגיל נשאר.

4. **היסוד: תנאי אינו דין בדעת/רצון, אלא דין בחלות:** תנאי אינו "גילוי דעת" של מה שהאדם רוצה — כי אז לא היינו צריכים הלכות תנאים מיוחדות. תנאי הוא מנגנון פורמלי מגביל על החלות, לכן, כשהמנגנון הפורמלי פסול, החלות נשארת בלי הגבלה.

5. **הענין של דברים שבלב:** הכלל של דברים שבלב אינם דברים — אדם לא יכול לומר אחר כך "באמת לא רציתי." אפילו כששני הצדדים אומרים שהסכימו רק על תנאי, זה דברים שבלב. תנאי שנאמר בפה הוא יותר מדברים שבלב — הוא עשה משהו — אבל אם זה לא פורמלי כשר, זה לא עוזר.

6. **רצון לא פירושו "מחשבות שניות":** רצון בהלכה לא פירושו שלא היה חרטה או פחד. רצון חסר רק כשהיה אונס (כפייה). "מחשבות שניות" זה לא חסרון רצון — "זה כל זוג, עם זה מתים."

7. **מוטיבציה של חז"ל לכללי התנאים:** תנאים יכולים לעשות הכל "רופף" ופתוח — רוצים להגיע ל"דבר הגמור." חז"ל לכן הגבילו דרך ארבעת הכללים (שנלמדו מתנאי בני גד ובני ראובן), כדי שלא יהיה הפקר, ואדם ידע שכשהוא עושה מעשה, הוא מחייב את עצמו.

הלכה ג — דוגמה של תנאי כשר

דברי הרמב"ם: "כיצד? האומר לאשה: אם תתני לי מאתים זוז הרי את מקודשת לי בדינר זה, ואם לא תתני לי לא תהי מקודשת, ואחר שהתנה תנאי זה נתן לה הדינר — הרי התנאי קיים והרי זו מקודשת על תנאי. ואם נתנה לו מאתים זוז תהיה מקודשת, ואם לא נתנה אינה מקודשת."

פשט: דוגמה של תנאי כשר שבו כל ארבעת הכללים מתקיימים: תנאי כפול (הן ולא), הן קודם ללאו, תנאי קודם למעשה (הוא אומר את התנאי לפני שנותן את הדינר), ודבר שאפשר לקיימו.

חידושים:

1. **תנאי לא שובר את המעשה, אלא את ההסכמה:** התנאי לא שובר את מעשה נתינת הטבעת — התנאי שובר את ההסכמה שרוצים להתקדש בזה. תנאי קשור לרצון, לא למעשה.

2. **שני הצדדים שווים בדעת:** אף על פי שהאיש הוא המקדש (אקטיבי) והאשה היא המקבלת, לגבי דעת — דעת קונה ודעת מקנה — הם לגמרי שווים. לכן אין חילוק אם התנאי בא מהאיש או מהאשה.

3. **[דיגרסיה: האם אשה לא רוצה להיות "נקנית":]** הטענה שכלות של היום לא רוצות להיות "נקנות" לבעל — אבל זה אף פעם לא לגמרי נכון. זו עסקה של שני אנשים ששניהם צריכים להסכים באותה מידה. "קנין" הוא רק דרך איך מסתכלים על החלות, לא תיאור של היחסים בין איש ואשה.

הלכה א (המשך) — ארבעה דברים בתנאי

דברי הרמב"ם: "וכל תנאי שבעולם, בין בקידושין וגירושין, בין במקח וממכר, בין בשאר דיני ממון, צריך להיות בתנאי ארבעה דברים. ואלו הן: (1) שיהיה תנאי כפול, (2) ושיהיה הין שלו קודם ללאו, (3) ושיהיה התנאי קודם למעשה, (4) ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו."

פשט: כל תנאי בעולם — בין בקידושין/גירושין, בין במקח וממכר, בין בשאר דיני ממון — צריך להיות בו ארבעה דברים: (1) כפול — לפרט שני הצדדים (אם כן, כך; אם לא, כך). (2) הן קודם ללאו — לומר קודם את הצד החיובי, אחר כך את השלילי. (3) תנאי קודם למעשה — לפרט את התנאי קודם, אחר כך לעשות את המעשה. (4) אפשר לקיימו — התנאי יהיה משהו שאפשר לקיים.

חידושים:

1. **הרמב"ם עובר מקידושין לכללי תנאי:** הרמב"ם מנצל את ההזדמנות של תנאי בקידושין כדי להניח כללי תנאי לכל הענינים — כי חבל לדבר על תנאי רק בקידושין אם יש כל כך הרבה הלכות. הוא לומד זאת גם לעתיד, בין אם יהיה נוגע תנאי.

2. **הרמב"ם מונה רק אישות וממון:** הרמב"ם אומר "קידושין וגירושין" ו"מקח וממכר" ו"שאר דיני ממון" — בינתיים רק אישות וממון, לא ענינים אחרים.

הלכה ב — ואם חסר התנאי אחד מהן

דברי הרמב"ם: "ואם חסר התנאי אחד מהן, הרי התנאי בטל, וכאילו אין שם תנאי כלל, אלא תהיה זו מקודשת או מגורשת מיד, ויתקיים המקח או המתנה מיד, וכאילו לא התנה כלל הואיל וחסר התנאי אחד מן הארבעה."

פשט: אם אחד מארבעת כללי התנאים חסר, התנאי בטל, אבל המעשה (קידושין, גירושין, מקח, מתנה) נשאר בתוקף — כאילו לא היה תנאי כלל.

חידושים:

דברי הרמב"ם: "וכן אם אמר לה אם לא תתני לי מאתים זוז לא תהי מקודשת לי ואם תתני לי מאתים זוז הרי את מקודשת לי בדינר זה ואחר כך נתן הדינר לידה הרי התנאי בטל מפני שהקדים לאו להן והרי זו מקודשת מיד ואינה צריכה ליתן כלום."

פשט: כשמתחילים בצד השלילי לפני החיובי, התנאי בטל.

חידושים:

1. המקרה הקשה ביותר להבין בסברא: מה ההבדל באיזה כיוון אומרים את זה? ההסבר: מתחילים ממצב שאף אחד לא מקודש לאף אחד — זה הסטטוס קוו. רק כשאומרים "הרי את מקודשת" מתחיל משהו. לכן צריך להתחיל בהן (חיובי) — זה מה שיוצר מציאות חדשה — ורק אחר כך לומר את הלאו. להתחיל ב"אם לאו" תלוי באוויר, כי עדיין אין כלום שאפשר לשלול.

2. הרמב"ם לא נותן הסבר לדין של הן קודם ללאו, בעוד שהוא מסביר דינים אחרים. זה חסר.

הלכה ד — דוגמה של תנאי פסול: דבר שאי אפשר לקיימו
דברי הרמב"ם: "אם אמר לה אם תעלי לרקיע או תרדי לתהום... ואם לא תעלי לרקיע ולא תרדי לתהום לא תהי מקודשת, הרי התנאי בטל והרי היא מקודשת מיד, שהדבר ידוע שאי אפשר לה לקיים תנאי זה ואין זה אלא כמפליגה בדברים דרך שחוק והיתול."

פשט: תנאי שאי אפשר לקיים אותו נחשב כליצנות, התנאי בטל, והקידושין תקף.

חידושים:

1. הסבר הרמב"ם כאן שונה מכל המקרים האחרים: במקרים האחרים (לא כפול, לאו קודם להן, מעשה קודם לתנאי) התנאי בטל כי חסרה דרישה פורמלית. כאן אבל התנאי בטל מצד סיבה אחרת לגמרי: "דרך שחוק והיתול" — ברור שהוא לא מתכוון ברצינות. זה יותר כמו אומדנא שהוא לא מתכוון.

2. השחוק והיתול הוא רק על התנאי, לא על הקידושין: האיש רוצה לקדש — הוא רק עושה בדיחה עם התנאי, לא עם הקידושין עצמו. לכן התנאי בטל אבל הקידושין נשאר.

3. השוואה להלכות קודמות: במקרה קודם שאשה זורקת בחזרה את הטבעת — שם השחוק הוא על כל הקידושין, לכן אין קידושין כלל. כאן השחוק רק על התנאי, לכן הקידושין נשאר בתוקף.

הלכה ח — תנאי לעשות דבר שאסרה תורה
דברי הרמב"ם: "הרי שהתנה בדבר שאפשר לעשותו אלא שהתורה אסרה אותו, כגון שאמר לאשה אם תאכלי חלב ודם הרי את מקודשת לי... הרי התנאי קיים, ואם עברה ואכלה תהיה מקודשת או מגורשת, ואם לא אכלה אינה מקודשת

1. פשט הרמב"ם ב"תנאי קודם למעשה": לשון הרמב"ם "ואחר שהתנה תנאי זה נתן לה הדינר" משמע ש"תנאי קודם למעשה" פירושו שצריך לומר את התנאי לפני עשיית המעשה (נתינת הדינר), לא רק שהתנאי יעמוד בלשון לפני המעשה. יש מחלוקת במפרשים על זה.

2. "תהיה מקודשת" — מתי נכנסת החלות? הלשון "תהיה מקודשת" — היא נעשית מקודשת רק כשהתנאי מתקיים (כשהיא נותנת לו את מאתיים הזוז). החלות "מסתיים" כשהתנאי קורה.

הלכה ג (המשך) — דוגמה של תנאי פסול: מעשה קודם לתנאי

דברי הרמב"ם: "אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי בדינר זה, ונתן הדינר בידה, ואמר אם תתני לי מאתים זוז ואם לא תתני לא תהי מקודשת — הרי התנאי בטל, מפני שהקדים המעשה."

פשט: כשהוא נתן קודם את הדינר (מעשה) ואחר כך אמר את התנאי, התנאי בטל כי מעשה היה קודם לתנאי, והיא מקודשת בלי תנאי.

חידושים:

1. תוך כדי דיבור לא עוזר בתנאי: הרמב"ם אומר שאפילו תוך כדי דיבור (הכלל שאפשר לחזור בו תוך כדי דיבור) לא עוזר כאן. הכלל "כל תוך כדי דיבור כדיבור דמי" — שעוזר בענינים אחרים (למשל אמר "מוריד הטל" בטעות ומתקן תוך כדי דיבור) — אבל בתנאי בקידושין זה לא עוזר. אי אפשר לחזור מקידושין תוך כדי דיבור, וכך גם אי אפשר להוסיף תנאי תוך כדי דיבור אחרי המעשה.

הלכה ג (המשך) — דוגמה של תנאי פסול: תנאי שאינו כפול

דברי הרמב"ם: "וכן אם אמר לה אם תתני לי מאתים זוז הרי את מקודשת לי בדינר זה ואחר כך נתן הדינר לידה הרי התנאי בטל מפני שלא כפל תנאו שהרי לא אמר לה ואם לא תתני לא תהי מקודשת, והרי זו מקודשת מיד ואינה צריכה ליתן לו כלום."

פשט: כשעושים תנאי אבל לא אומרים שני הצדדים (הן ולאן), התנאי בטל והקידושין תקף בלי שום תנאי.

חידושים:

1. מה "כפול" פירושו בתנאים: ממש שני הצדדים — הכן והלא. אנשים אומרים לפעמים "בתנאי כפול ומכופל" ומתכוונים למשהו דומה ל"שבועה והודאה כפילה ומכופלת", אבל הפשט האמיתי הוא שצריך לומר במפורש שני הצדדים.

הלכה ג (המשך) — דוגמה של תנאי פסול: לאו קודם להן

ואינה מגורשת. ואין אומרים בזה הרי התנה על מה שכתוב בתורה, שהרי בידה שלא תאכל ולא תתקדש ולא תתגרש."

פשט: כשהתנאי הוא לעשות משהו שאפשרי פיזית אבל אסור מן התורה (כמו אכילת חלב ודם או בשר חזיר), התנאי תקף. זה לא כמו "מתנה על מה שכתוב בתורה", כי זה בידה לא לאכול ולא להתקדש.

חידושים:

1. **ההבדל בין "אי אפשר" ל"אסור":** ב"אי אפשר" (כמו עלייה לשמים) כול

ם יודעים שזה ליצנות, לכן התנאי בטל. ב"אסור" (כמו אכילת חזיר) — אף על פי שלאנשים שומרי מצוות זה "out of the question" — זה עדיין אפשרי פיזית, לכן זה לא "דרך שחוק והיתול" והתנאי נשאר תקף.

2. **סברת הרמב"ם — "בידה":** המפתח הוא "בידה" — זה בידה. דבר שאסור לא אומר עדיין "לא בידה". היא יכולה באמת לאכול (אף על פי שאסור לה), והיא יכולה גם לא לאכול ולא להתקדש.

3. **שאלה: מה אם האדם כל כך שומר מצוות שאצלו אכילת חזיר היא ממש כמו עלייה לשמים — האם זה גם "ליצנות"?** [התשובה לא מפורטת.]

4. **חילוק בין "מתנה על מה שכתוב בתורה" למקרה כאן:** הרמב"ם אומר במפורש "ואין אומרים בזה הרי התנה על מה שכתוב בתורה" — כי הכלל של מתנה על מה שכתוב בתורה הולך על כשרוצים לבטל דין תורה דרך תנאי, לא כשעושים תנאי לעשות עבירה.

5. **דעת המתנה — סברא שנייה:** לפעמים אדם עושה תנאי כמו "אם תאכלי חזיר הרי זה גיטך" והוא באמת מתכוון שהיא לא תעשה את זה. זו הדרך שלו לומר "אני לא רוצה באמת לגרש אותך". הוא משתמש בתנאי כמנגנון — אם היא אוכלת חזיר, היא אשמה, והגט נכנס לתוקף. או, הוא שם את זה בידה — "it's in your court now". העובדה שהוא באמת רוצה שהיא לא תעשה את זה, עושה את התנאי לגיטימי בדעתו, אפילו אם זו עבירה.

6. **מעשין למעשה כתוב בתורה — סברה שלישית של הרמב"ם:** התורה מתנגדת רק למי שעושה מרד נגדה — אבל כאן הוא לא הולך נגד התורה, להיפך, הוא אומר "אל תעשי את זה, no problem". זה צעד מעניין מאוד של הרמב"ם, כי הוא עושה כאן דבר "סגנון תוספות" — הוא מכניס שאלה לימודית (מעשין למעשה כתוב בתורה) בסגנון הרמב"ם, שזה לא טיפוסי לו. הרמב"ם משתמש בזה כגשר לחבר את ההלכה של "אי אפשר כי התורה אסרה" עם ההלכה הבאה של **מתנה על מה שכתוב בתורה**, שהיא בכלל סוג אחר של מציאות.

[דיגרסיה: בדיחה על ראש השנה] מעשה של צדיק פולני שעשה בדיחה בראש השנה. כששאלו אותו איך אפשר לעשות ליצנות בימים נוראים, ענה שבשולחן ערוך כתוב שצריך לשמח (לעשות שמח) חתן — ובראש השנה, כש"עולה" (זה עולה), הוא בוודאי מתכוון ברצינות. (זה עצמו גם בדיחה.)

הלכה ט — מתנה על מה שכתוב בתורה

דברי הרמב"ם: "כגון שקידש אדער גירש אדער נתן מתנה אדער מכר בתנאי — שהוא רוצה בתנאו שיזכה עצמו בדבר שלא זיכתה לו תורה, או יפטור עצמו בתנאו מדבר שחייבה אותו בו התורה — שאומרים לו תנאך בטל, וכבר נתקיימו מעשיך, ואין אתה נפטר מדבר שחייבה אותך בו התורה, ולא תזכה בדבר שמנעה אותך ממנו. כיצד? כגון שקידש אשה על תנאי שאין לה עליו שאר כסות ועונה — בכסות ושאר תנאו קיים, אבל בעונה תנאו בטל, שהתורה חייבה אותך בעונה."

פשט: כשאחד עושה קנין (קידושין, גירושין, מתנה, מכירה) בתנאי שרוצה לפטור אותו מחיוב שהתורה מטילה עליו, או רוצה לתת לו זכות שהתורה לא נתנה לו — התנאי בטל והמעשה קיים. בשאר וכסות (דברי ממון) אפשר כן להתנות כי זה דבר שבממון, אבל בעונה התנאי בטל.

חידושים:

1. **החילוק החד בין הלכה ח והלכה ט — שני סוגי "תנאי":** - בהלכה ח התנאי הוא **תנאי חיצוני** — דבר זר (כמו אכילת חזיר) משמש כתנאי לחלות של הגט/קידושין. התנאי קובע אם הקנין נכנס לתוקף.

- בהלכה ט התנאי הוא **עסקה פנימית** — הוא רוצה לשנות מה **הקנין אומר**, מה התוצאות של הקנין. הוא רוצה שקידושין לא יאמר שאר כסות ועונה. זה "מתנה על מה שכתוב בתורה" — הוא רוצה לעקוף את ההגדרה של הקנין עצמו.

המילה "תנאי" כאן היא **שם מושאל** — היא אומרת משהו אחר לגמרי מתנאי בהלכה ח.

2. **אומנות הרמב"ם של חיבור:** הרמב"ם חיבר בכוונה את שתי ההלכות לקטגוריה אחת, אף על פי שהן שונות ביסוד. הוא חיפש דרך לחבר "אי אפשר כי התורה אסרה" (הלכה ח) עם "מתנה על מה שכתוב בתורה" (הלכה ט) דרך השאלה הלימודית של "מעשין למעשה כתוב בתורה."

3. **המשמעות של "שאומרים לו תנאך בטל":** לשון הרמב"ם "שאומרים לו" שונה מהתנאי הרגיל בטל (כמו בחסרי ד' דברים). כאן זה לא שהתנאי נופל טכנית — אלא **החכמים זורקים אותו החוצה:** "אין לך בכלל זכות לעשות תנאי כזה. זה לא השטח שלך." התנאי מוכרז כלא רלוונטי, והמעשה נשאר בקיום.

4. **למה אי אפשר לעקוף את העסקה של התורה:** משל: זה כמו אחד שנולד ואומר "על מנת שאוכל לגנוב את הדברים של פלוני" — זה לא הגיוני. כך גם, אחד שהתחתן ורוצה להיפטר משאר כסות ועונה — אין דבר כזה. החיובים "קופצים עליו" אוטומטית דרך הקנין.

5. **החילוק בין דבר שבממון ולא דבר שבממון:** בדבר שבממון (כמו שאר וכסות) אפשר כן להתנות על מה שכתוב בתורה — כי

הסיבה שאי אפשר — לא בגלל קדושת התורה, אלא כי כך בא הקנין — אתה לא יכול לעקוף מה שקידושין הוא. קדושת התורה אינה הנושא — הנושא הוא שאי אפשר לשנות את ההגדרה של קנין.

הלכה — דוגמה של יפת תואר: "המקדש יפת תואר על מנת שיתעמר בה"

דברי הרמב"ם: "וכן המקדש יפת תואר על מנת שיתעמר בה — תנאו בטל, שהרי התורה מנעה אותו מלהשתעבד בה אחר שנבעלה, ולא מפני תנאו יזכה בדבר שמנעה תורה, אלא תנאו בטל, וכן כל כיוצא בזה."

פשוט: אחד שמקדש יפת תואר (אשה שנתפסה במלחמה) בתנאי שיוכל להתעמר בה (לנהוג בה כשפחה) — התנאי בטל. התורה אסרה את זה אחרי שבעל אותה, ושום תנאי לא יכול להתיר מה שהתורה אסרה.

חידושים:

1. **קושיה על דוגמת הרמב"ם:** למה מביא הרמב"ם דווקא את הדוגמה של יפת תואר? הוא יכול היה להביא דוגמה פשוטה יותר (כמו "על מנת שאינו צריך לשמור שבת"). יתר על כן, ביפת תואר יש בעצם אונס — הוא תופס אותה. בתנאי רגיל אומרים שהאשה מסכימה כי היא נכנסה לזה — אבל שם פשוט שלא שייך תנאי, כי התורה רוצה להגן עליה. עם מי הוא עשה את התנאי? היא לא הסכימה!

2. **חידוש — "סוד" בדוגמת הרמב"ם:** אולי רוצה הרמב"ם לרמוז שכל אשה יש לה בחינה מסוימת של יפת תואר — כלומר, בעונה יש דברים שהאשה לא יכולה לבטל, כי התורה מגינה עליה, כמו ביפת תואר.

3. **אנלוגיה — "בל תוסיף" בהסכמה:** אם אחד נותן לשני סטירה, הוא עובר על חבלה. אבל אם השני רוצה לקבל מכות (כמו באימון צבאי), זה לא "בל תוסיף" — כי "בל תוסיף" פירושו להכות אדם שלא ביושר. בהסכמה זה דבר אחר. אבל — זה לא אומר שתנאי בשעת קידושין יכול לבטל את כל הסדר של יחסי איש ואשה. סדר הקידושין צריך להישאר שלם.

4. **"שארה כסותה ועונתה לא יגרע" — נגד מי המצווה כתובה:** התורה כתבה את מצוות שאר כסות ועונה דווקא נגד האנשים שיש להם המנהג לא לתת. אי אפשר לומר "אצלנו לא מנהג" — זה בדיוק למה התורה כתבה את זה.

5. **החילוק בין דברי ממון ודברי גוף:** דברי ממון הם תמיד "ניתנים למשא ומתן" — אפילו אם זה לא הוגן, אם חתמו, זה תקף. אבל דברי גוף (כמו הכאה) — אפילו אם הסכימו, זה לא עובד. האחיזה מוזכר שאדם לא שייך לעצמו — "חובל בחבירו" היא סוגיה שמגבילה מה אפשר למחול. משל של חברה מתוחכמת שגורמת לאחד לחתום על ניירות שהם יכולים לגנוב ממנו — לקחת כסף ולא לתת כיסוי ביטוחי. בבתי משפט חילוניים זה יכול לעבוד, אבל התורה לא מתירה דבר כזה.

היא יכולה להתחייב "אני אפרנס את עצמי." אבל בעונה, שאינו דבר שבממון, התנאי בטל. קידושין גם אינו דבר שבממון.

6. למה אי אפשר להתנות על עונה — שלוש שיטות:

- **שיטת רש"י:** עונה הוא "צער הגוף" — דבר שבגוף, לא דבר שבממון. לכן אי אפשר להתנות על זה, אפילו בהסכמה.

- **חידוש (סברא #2):** עונה אינו רק אחד משלושת החיובים — עונה הוא העצם של להיות איש ואשה. לפני מתן תורה "אדם פוגש אשה" — יחסי הביאה — היו העצם של חיבור בין איש ואשה. אחרי מתן תורה נוסף קנין (קידושין), אבל הקנין הוא רק הכנה לעצם — להיות איש ואשה ביחד. שני אנשים שעושים עונה ביחד — זה מה ש"איש ואשה" אומר. אי אפשר לעשות תנאי שיהיו איש ואשה בלי עונה, כי זה כמו לומר "נהיה שותפים בלי להיות שותפים." החילוק: עונה לא אומר רק את הזכות לעשות ביאה, אלא חיוב עם גדרים ספציפיים (כמה פעמים, וכו'). אפשר לקרוא לו לבית דין אם הוא לא קיים עונה ארבעה שבועות — הוא מורד מתשמיש. הגדרים (כמה פעמים, וכו') הם הגדרה נוספת על העצם, כמו בתפילה — יש חיוב להתפלל, וכמה פעמים זה פרט.

- **חידוש (סברא #3):** מה שאומרים בשעת קידושין לא יכול להסיר חיוב שעולה אחר כך — עונה הוא חיוב שנוצר מהחיים המשותפים, לא ממעשה הקידושין עצמו. יש דרכים אחרות איך לא לעשות עונה (כמו מחילה אחר כך), אבל התנאי בשעת קידושין אינו המנגנון שיכול להסיר את זה. התנאי בשעת קידושין מדבר על מעשה הקידושין — הוא לא יכול לגרום שחיוב ש"ממשיך לעלות" לא ייווצר.

7. **קושיה: עונה הוא "בין אדם לחברו":** עונה הוא חיוב "בין אדם לחברו" (מרוד לחבירו), לא "מרוד למקום" — אם כן, למה לא יהיה אפשר להתנות? בשמירת שבת מובן — זה בין אדם למקום, אי אפשר להתנות. אבל עונה? התשובה: חז"ל הבינו שעונה הוא יותר דומה לשמירת שבת — יש בו אלמנט שעובר מעבר ליחסי ממון בלבד.

8. **[דיגרסיה: עונה ומחילה:]** מחילה בעונה כן אפשרית (מאוחר יותר בהלכות), אבל זה מנגנון אחר מתנאי בשעת קידושין. החילוק: מחילה היא כשהיא אומרת בדעת צלולה "אני מוחלת" — זו החלטה מודעת. תנאי בשעת קידושין הוא דבר אחר — הוא מנסה דרך מעשה הקידושין להסיר את החיוב. "בקהילות מסוימות" אנשים מדברים ביניהם שאפשר להתחתן "על מנת שאין לך עלי עונה" — וברור: תנאי בטל, דורשים את זה ממך. אם אחד באמת לא יכול — זה אונס, שזה נושא אחר.

9. **קושיה על דבר שבממון:** אם התורה אומרת שחייבים בשאר, רוצה התורה גם שיהיו חייבים — למה שם כן אפשר להתנות? בשאר כסות זה כסף שהוא חייב לה, והיא יכולה לומר "אני לא רוצה" — אבל החילוק לא לגמרי ברור.

10. **החילוק בין הלכה ח והלכה ט בתוקף של התורה:** בהלכה ח (תנאי של אכילת חזיר) קדושת התורה לא רלוונטית — אפשר להשתמש באיסור כתנאי כי זה רק תנאי חיצוני. אבל בהלכה ט

דברי הרמב"ם: "שים אלו הדברים של תנאין לנגד עיניך תמיד, וכל מקום שאתה שומע המקדש על תנאי כך וכך, או הנותן גט על תנאי כך וכך, או המוכר או הנותן על תנאי, תדע שהתנאי יש בו ארבעה דברים אלו שביארנו... ואם חסר אחד מהן אין כאן תנאי."

פשט: הרמב"ם פוסק שבכל מקום שהוא כותב "על תנאי" — בקידושין, גיטין, מכירה, מתנה — הוא מתכוון לתנאי עם כל ארבעת הכללים (תנאי כפול, הן קודם ללאו, תנאי קודם למעשה, דבר שאפשר לקיימו). אין צורך לחזור על זה כל פעם.

חידושים:

1. **מקביל להלכות אישות פרקים א-ב:** זה אותו סגנון כמו בשני הפרקים הראשונים של הלכות אישות, שבהם הרמב"ם מציב כללים ואומר שכשהוא כותב מאוחר יותר "קידושין" הוא מתכוון עם כל הפרטים.

הלכה י"ד — מחלוקת: "יש מקצת גאונים אחרונים"

דברי הרמב"ם: "יש מקצת גאונים אחרונים שאמרו שאין אדם צריך לכפול תנאו אלא בגיטין ובקידושין בלבד, אבל בדיני ממון אינו צריך לכפול... ואין ראוי לסמוך על דבר זה."

פשט: גאונים מאוחרים מסוימים סוברים שארבעת הדינים של תנאי (כפילת התנאי, הן קודם ללאו, וכו') נוגעים רק לגיטין וקידושין, אבל לא לדיני ממון. הרמב"ם סובר שאין לסמוך על זה.

חידושים:

1. **ראיית הרמב"ם מבני גד ובני ראובן:** הרמב"ם מגלה שמקור כל ארבע הלכות התנאי הוא מהפסוקים של בני גד ובני ראובן (במדבר ל"ב), שבהם משה רבינו עשה תנאי איתם על ירושת הארץ — "אם יעברו... ואם לא יעברו". שם רואים כפילת התנאי, הן קודם ללאו, וכו'. הכרעת הרמב"ם: "ותנאי זה לא היה בגיטין ולא בקידושין" — התנאי המקורי שממנו לומדים את ההלכות היה על ענין של ממון/ירושה, לא קידושין. זו ראייה שההלכות נוגעות גם לממון.

2. **התירוץ האפשרי לגאונים:** בני גד ובני ראובן שונה כי זה היה "דבר גדול" — עניין גורלי של נחלת כלל ישראל — ולכן עשו את

זה ברצינות מלאה. אבל זה לא אומר שכל תנאי רגיל של ממון צריך להיות כך. חילוק הגאונים: גיטין וקידושין (אשת איש) הוא "דבר חד-פעמי" שצריך פורמליות מלאה, אבל דיני ממון בין שני אנשים אפשר לעשות תנאים קלים יותר.

3. **סברת הראב"ד (הלכות זכייה ומתנה פרק ג'):** הראב"ד מביא סברא עמוקה יותר לחילוק. **במכר או מתנה** — האדם יש לו משהו ששייך לו, הוא רוצה למכור אותו רק בתנאים מסוימים. זה הגיוני — הוא מתכוון ברצינות, הוא באמת רוצה רק באופן הזה. למה יאמרו שהתנאי בטל והקנין נשאר? אבל בקידושין — מי ביקש ממנו בכלל לומר "הרי את מקודשת"? הוא רוצה חתונה! זה

הלכה — התנה על האשה שתיבעל לאביה: דבר שאינו בידה
דברי הרמב"ם: "התנה על האשה בשעת קידושין או בשעת גירושין שתיבעל לאביה ולאחיה או לבנו וכיוצא בזה — הרי זה כמי שהתנה עליה שתעלה לרקיע או שתירד לתהום, ותנאו בטל. שאין בידה שיעברו אחרים ויבואו על הערוה. ונמצא שהתנה בדבר שאינו בידה לקיימו."

פשט: כשאחד עושה תנאי שהיא תהיה לה ביאה עם אביה/אחיה/בנו (ערויות), זה כמו תנאי לעלות לשמים — התנאי בטל. הטעם הוא כי אין זה בידה שאחרים יעברו על ערויות.

חידושים:

1. **החילוק היסודי בין איסור שאפשר לעשות לבד לעומת איסור שצריך שני:** אכילת חזיר (איסור) היא "בידה לקיימו" — היא יכולה לאכול לבד, לכן התנאי תקף (אף על פי שזו עבירה). אבל ביאה עם אביה צריכה את שיתוף הפעולה של האב — "it takes two to tango" — ומכיוון שהשני צריך לעשות איסור, זה כמו בלתי אפשרי.

2. **ניתוח רחב של ארבע קטגוריות של תנאים — מה "אפשרי" ומה לא:**

- **(א) אי אפשר (בלתי אפשרי פיזית):** כמו לעבור את הים בלי ספינה, לעלות לשמים — בטל.

- **(ב) אסור (איסור) אבל אפשר לבד:** כמו אכילת חזיר — התנאי תקף, כי זה "אפשרי".

- **(ג) שני צריך להסכים (אבל אין איסור):** כמו "שיתן לי פלוני חצירו" או "שישיא בתו לבני" — התנאי תקף, כי אפשר לשכנע את השני, לשלם, להשפיע. "תסדר את זה" — זו קושי רגיל.

- **(ד) שני צריך לעשות איסור:** כמו ביאה עם ערויות — זה בטל. כששני האלמנטים באים ביחד (שני + איסור), זה מסווג כ"דבר שאינו בידה".

3. **החידוש שצורך ב"שני" לבד אינו בעיה:** הרמב"ם מביא במפורש: אם התנאי הוא שפלוני יתן את חצרו, או ישדך את בתו — התנאי קיים. הטעם: "שהרי אפשר בידה לקיימו" — היא יכולה לתת "ממון הרבה עד שיתן לו חצירו". לכל דבר יש מחיר ("price tag"), ומכיוון שאין עבירה, אפשר לעבוד על זה.

4. **שאלה על "דבר מופרך ביותר" בלי איסור:** אולי גם דבר שאינו טכנית איסור אבל הוא "דבר מופרך ביותר" — כמו להתבייש בדרך משוגעת (ללכת עירום עם פח אשפה על הראש) — היה גם מסווג כ"שתעלה לרקיע". אבל היה ספק על הכלל הזה, כי כל הדוגמאות של הרמב"ם הן דברים ממש בלתי אפשריים, לא רק "מופרך".

כלל של הרמב"ם — "שים דברים אלו לנגד עיניך תמיד"

הרי זו מקודשת מאלול. לפיכך אם קידשה שני קודם שיתקיים התנאי של ראשון — הרי זו מקודשת לשני. וכן הדין בגיטין ובממונות — בשעה שיתקיים התנאי הוא שיהיה גט או יתקיים המקח או המתנה."

פשוט: בתנאי רגיל (בלי "מעכשיו"), הקידושין נכנס לתוקף רק כשהתנאי מתקיים — לא מהזמן שאמר במקור "הרי את מקודשת". לכן, אם איש שני קידש אותה לפני קיום התנאי של הראשון, היא מקודשת לשני, כי בשעת המעשה היא עדיין לא היתה אשת איש. אותו דין חל בגיטין וממונות.

חידושים:

1. **שאלה מעשית:** האם צריך עדים בשעת קיום התנאי? זה נשאר פתוח.

2. **מה קורה עם הקידושין הראשון אחרי שהשני קידש:** הקידושין הראשון הוא "כלום" — היא מקודשת רק לשני, כי בשעת קיום התנאי של הראשון היא כבר אשת איש של השני. היא צריכה רק גט מהשני, לא משניהם.

הלכה ט"ז — "מעכשיו": תנאי עם השפעה למפרע

דברי הרמב"ם: "במה דברים אמורים? בשהיה שם תנאי ולא אמר מעכשיו. אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו בדינר זה אם אתן לך מאתים זוז, ולאחר זמן נתן לה המאתים — הרי זו מקודשת למפרע משעת הקידושין... אף על פי שלא נעשה התנאי אלא אחר זמן מרובה. לפיכך אם קידשה אחר קודם שייעשה התנאי — אינה מקודשת [לשני]."

פשוט: כשאומרים "מעכשיו" — "את מקודשת לי מעכשיו אם אתן לך מאתים זוז" — אז, כשהתנאי מתקיים מאוחר יותר, זה פועל למפרע משעת הקידושין. לכן, אם איש שני קידש אותה לפני קיום התנאי, היא לא מקודשת לשני, כי מתברר למפרע שהיא כבר היתה מקודשת מהתחלה.

הלכה י"ז — "מעכשיו" לא צריך את כל משפטי התנאים

דברי הרמב"ם: "כל האומר מעכשיו אינו צריך לכפול תנאו... אלא אף על פי שהקדים המעשה לתנאו — תנאו קיים. אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו, ואם התנה בדבר שאי אפשר לקיימו — הרי זה כמפליג בדברים ואין שם תנאי."

פשוט: ב"מעכשיו" נופלים שניים מארבעת כללי התנאי: (1) לא צריך כפל תנאי (הן ולאו), (2) לא צריך תנאי קודם למעשה. אבל דבר שאפשר לקיימו — חייב להיות, כי אם לא הוא "כמפליג בדברים". [הן קודם ללאו גם לא מוזכר כדרישה נפרדת].

חידושים:

1. **סברא למה "מעכשיו" לא צריך כפל תנאי ותנאי קודם למעשה:** הכללים שנותנים "רצינות" ללשון (כפל, תנאי קודם למעשה) נחוצים רק כשהמעשה תלוי במאוחר יותר. אבל כשאומרים "מעכשיו", המעשה כבר קרה — התנאי הוא רק תנאי

לא כמו שיש לו סחורה שהוא רוצה לתת רק על תנאי. הוא הכניס את עצמו לזה, ולכן כשהוא לא אומר את התנאי נכון, חושבים שהוא לא מתכוון ברצינות — הוא אומר "סתם דברים" (דומה ל"אם תעלי לרקיע" שהרמב"ם עצמו אמר). יסוד הראב"ד: משפטי התנאים בקידושין אינם רק "דרשת הכתוב" אלא אומדנא שהאדם לא מתכוון ברצינות כשהוא לא אומר נכון.

4. **הסבר הראב"ד של בני גד ובני ראובן:** הראב"ד מסביר שבני גד ובני ראובן גם אינו תנאי רגיל של ממון. זה לא כמו אדם שיש לו משהו ומוכר אותו על תנאי. שני הצדדים — היהודים ובני גד — לא היתה להם בעלות פשוטה על הארץ. זה היה תנאי על "דבר שלא בא לעולם". לכן זה דומה לקידושין — זה לא מצב טבעי שבו תנאי הגיוני, ולכן צריך פורמליות חזקה.

5. **שיטת המגיד משנה (הלכות אישות פרק ו' הלכה י"ד):** המגיד משנה לא מרוצה מסברת הראב"ד. הוא מביא סיבה אחרת לגמרי לשיטת הגאונים: הם סוברים שכל הלכות התנאי הן רק שיטת רבי מאיר, וחכמים חולקים. השאלה היא רק איך פוסקים. הרמב"ם קיבל שזה סתם משניות כרבי מאיר, אבל האחרים (רמב"ן, רשב"א, וכו') סוברים שבכלל לא פוסקים כרבי מאיר.

6. **ראיה מ"על מנת" במשניות:** ראיה גדולה לשיטה שזה רק רבי מאיר: באלפי משניות כתוב "על מנת" בתנאים, ואף פעם לא כתוב עם כל משפטי התנאים (כפילה, הן קודם ללאו, וכו'). זה משמע שלא צריך את זה — זו רק שיטת רבי מאיר.

7. **תירוץ הרמב"ם על הראיה מהמשניות:** הרמב"ם היה עונה שבמשניות מניחים שכבר יודעים ממקום אחר (מהסימן "אלו הדברים") שצריך להיות ארבעה כללים. גם מוזכר התירוץ של "כל האומר על מנת כאומר מעכשיו" (שיידון מיד).

8. **"רבתי הורו" — לשון הרמב"ם בהלכות זכייה ומתנה:** בהלכות זכייה ומתנה פרק ג' כתב הרמב"ם "רבתי הורו" (במקום "מקצת גאונים אחרונים" כמו כאן). "רבתי" פירושו לכאורה הרי"ף. הרמב"ם "כבר אתמול היה כועס על רבותיו" (במלווה — "דבר שאין ראוי לשמוע"). בהלכות אישות לשון הרמב"ם חזק יותר נגד השיטה ("ואין ראוי לסמוך על דבר זה"), משא"כ בהלכות זכייה ומתנה הוא אומר יותר רך "ואין לדבר זה ראיה" — הוא מבין את הסברא אבל חסרה לו ראיה.

9. **הערה כללית על סגנון הכתיבה של הרמב"ם:** לרמב"ם לא היתה בעיה שדבר יעמוד רק פעם אחת (כמו הלכות התנאי) וזה ישנה "את הכל לגמרי" — כל התנאים בכל ענייני הממון. זו היתה דרכו בכתיבה, אף על פי שאם זו גם דרך המשנה היא עדיין שאלה.

הלכה ט"ו — מתי היא מקודשת בתנאי (בלי "מעכשיו")

דברי הרמב"ם: "המקדש על תנאי, כשיתקיים התנאי תהיה מקודשת משעה שנתקיים התנאי, לא משעה שנתקדשה. כיצד? האומר לאשה אם אתן לך מאתים זוז בשנה זו הרי את מקודשת לי בדינר זה ואם לא אתן לך לא תהי מקודשת, ונתן הדינר לידה בניסן ונתן לה המאתים זוז שהתנה עמה באלול —

פשט: הרמב"ם מביא דוגמה מעשית איך "על מנת" עובד: לא צריך כפל תנאי, לא צריך תנאי קודם למעשה, וכשהתנאי מתקיים, זה פועל למפרע משעת המעשה.

חידושים:

1. **לשון הרמב"ם "והם יתנו":** הלשון הראשונה של הרמב"ם נשמעת כמו הדרכה לכתחילה: "שיתנו באמת" — כי ב"על מנת" יש אלמנט של הסכמה/התחייבות, לא רק תנאי טכני. אבל זה נדחה — זה פשוט תנאי, אם לא אז לא מקודשת.
2. **ההסבר העיקרי של הרמב"ם למה "מעכשיו" לא צריך את כל הכללים — החילוק העמוק:** המשפט המפתח הוא "כאילו לא היה שם תנאי כלל." הרמב"ם מחלק בין שני סוגי תנאים:

(א) תנאי רגיל (בלי מעכשיו): כאן התנאי יוצר סוג חדש, מסובך של מעשה — קידושין שנכנס לתוקף רק מאוחר יותר, כשהתנאי מתקיים. אין קידושין עד אז, אין "חתן" עד אז. זה סוג אחר לגמרי של חלות קדושה. **לסוג מסובך כזה של מעשה צריך את כל הלכות התנאים** — כפל, תנאי קודם למעשה, וכו'.

(ב) תנאי "מעכשיו": כאן הקידושין הוא קידושין מלא, רגיל שקורה עכשיו. התנאי הוא רק תנאי נוסף שיכול לבטל אותו לאחור. אבל בעצם, כשהתנאי מתקיים, מתברר שזה היה "כאילו לא היה שם תנאי כלל" — קידושין מאה אחוז מההתחלה. **למעשה פשוט כזה לא צריך את כל הכללים הפורמליים.**

זה ההסבר העמוק של הרמב"ם למה ל"מעכשיו" יש דינים אחרים — זה לא רק קולא טכנית, אלא חילוק יסודי במהות המעשה.

3. **למה צריך כפל (משנה תנאו) בתנאי שמתקיים מאוחר יותר:** כי מתחילים מעשה קנין עכשיו שיסתיים רק מאוחר יותר — "דבר קשה" — צריך צורה חזקה יותר, רצינית יותר של תנאי (כפל, הן קודם ללא, וכו'). היסוד הוא שמצב מסובך כזה מביא חשש שהמתנה לא מתכוון ברצינות — הוא רק עושה כך. לכן דורשים את ארבעת התנאים המלאים כדי להוכיח שדעתו רצינית.

4. **שאלה שנשארת פתוחה:** "למה זה עושה חילוק צריך לחשוב" — הסיבה הלוגית העמוקה יותר למה החילוק בין שני סוגי התנאי צריך להוביל לדינים שונים (כפל או לא) נשאר דבר שצריך עיון נוסף. אבל "זו לכאורה ההלכה".

סיום: בזה מסתיים השיעור על פרק ו' מהלכות אישות — תנאי בקידושין.

נוסף על מעשה שכבר גמור. לכן לא צריך לשים כל כך לב לפרטים פורמליים. אבל דבר שאי אפשר לקיימו נשאר בעיה, כי זו לא שאלה של פורמליות אלא של שטות — תנאי בלתי אפשרי הוא שטות, ושטות נשארת שטות בלי קשר ללשון.

2. **זה חידוש של הגאונים,** לא במפורש בגמרא. הראיה שלהם: בהרבה משניות כתוב "על מנת" בלי שמזכירים את כל משפטי התנאים — זה מראה שב"מעכשיו"/"על מנת" לא צריך את כל הכללים. **תוספות חולק** — לפי תוספות אחרים צריך כן את כל ארבעת התנאים אפילו במעכשיו. המגיד משנה פוסק: "קבלת הגאונים תורה היא."

הלכה י"ח — "על מנת" = "מעכשיו"

דברי הרמב"ם: "וכל האומר על מנת — הרי זה כאומר מעכשיו."

פשט: הלשון "על מנת" יש לו אותו דין כמו "מעכשיו" — זה פועל למפרע, ולא צריך כפל תנאי וכו'.

חידושים:

1. **ניתוח לשוני של "על מנת" לעומת "אם"/"בתנאי":** כשאומרים "אם" או "בתנאי שתתן לי" — פשט, אני מקדש אותך כאשר תתני לי, כלומר הקידושין תלוי במאוחר יותר. אבל "על מנת" פירושו: אני מקדש אותך עכשיו, על חשבון / בתנאי ש... — זה מרמז שמעשה הקידושין קורה עכשיו, רק עם תנאי נוסף.
2. **זה היסוד לראיית הגאונים:** כי במשניות כתוב "על מנת" בלי כל משפטי התנאים, ו"על מנת" = "מעכשיו", לכן במעכשיו לא צריך את כל הכללים.

הלכה י"ח (המשך) — דוגמה של "על מנת" עם הסבר

דברי הרמב"ם: "כיצד? האומר לאשה הרי את מקודשת לי [על מנת שיתנו לי מאתים זוז], או הרי זה גיטיך, או הרי חצר זו נתונה לך במתנה — הרי תנאו קיים... ונתקדשה האשה או נתגרשה, וזכה זה בחצר, והם יתנו המאתים זוז. ואם לא נתנו — לא תהיה זו מקודשת ולא תתגרש ולא יזכה זה בחצר. ואף על פי שלא כפל תנאו, ואף על פי שהקדים המעשה לתנאי... שהרי כשיתקיים התנאי יזכה זה בחצר ותתקדש זו ותתגרש זו משעה ראשונה שבה נעשה המעשה, כאילו לא היה שם תנאי כלל."

תמלול מלא

שברוך השם השיעור שלנו עדיין לא לקול. אין ספק שיוצאים ידי חובת תלמוד תורה אם לומדים.

ר' יואל אשר: אני לא יודע מה המילה "לקול". אני מתכוון שהמילה היא שאם זה נעשה... ממש לעמי הארץ. השיעור שלנו לא יכול עם הארץ להחזיק מעמד, אז צריך להיות תלמיד חכם כדי

שיעור בהלכות אישות פרק ו' — תנאי בקידושין

הקדמה: הערך של סוגים שונים של לימוד תורה

ר' יצחק: שלום, מה שלומכם? יש היום ויכוח גדול... שמעתם שיש ויכוח גדול על השיעורים של היום שהם "לקול"? אני מתכוון

ממש גאון כדי לסיים ש"ס ולהיות בקי בש"ס. רמב"ם אפשר כן יותר בקלות.

ר' יצחק: אז להיפך, אני סבור שרמב"ם יכול לקיים את שניהם, כי גם רמב"ם הוא הרבה שכל הלומדים לומדים, זה רציני, זה לא קיצור שולחן ערוך. קיצור שולחן ערוך זה דווקא, אני מתכוון דרך אגב, כבר שמעתי, ר' שאול אלטר אמר שיחה, הייתי צריך לדבר עם הישיבה קטנה של הילדים שלי.

כל ישיבה קטנה אין תירוץ שלא לומדים עם בחורים קיצור שולחן ערוך את כל הדבר. בחור יכול לצאת ארבע שנים משיבה, הוא לא יודע מאיזה צד קושרים את הרצועות, כי שכחו את הרבי בחדר, אז הוא בדיוק לא הקשיב, או שהרבי כבר לימד את זה, והוא הולך לישיבה ולומדים אותו גמרא תוספות, ובעצם, הוא נעשה עם הארץ, הוא בא לבית הכנסת, הוא לא יודע מאיזה צד פותחים את הסידור, אין בזה טעם.

אבל קיצור שולחן ערוך הוא דווקא כזה הוראות, כמו דרך חיים, טוב ללמוד עם ילדים. רמב"ם, כשלומדים רמב"ם, אי אפשר דווקא להשתמש בהכל למעשה, כי יש מנהגים, יש הלכות אחרות, אבל אתה מקבל את המבט, את המבט המאוד רציני של מהי ההלכה.

ר' יואל אשר: רמב"ם לא במקום קיצור שולחן ערוך, אם משהו זה במקום הגמרא, או לפחות סדר אחד בגמרא. בוא נלך אחרת, לא נדבר על בעל הבית שיש לו רק חצי שעה או שלושת רבעי שעה. וזה לא רק השעה, זה גם כמה מקום יש לו במוחו לקלוט דברים מעניינים ומוזרים ומסובכים, מידע.

אבל גם בן התורה שלומד שני סדרים ביום גמרא או שלושה סדרים ביום גמרא, כשהוא יוריד מסדר אחד גמרא יוריד לרמב"ם, וסדר אחד גמרא לקיצור שולחן ערוך, היה קונה לו הרבה הרבה יותר. אבל בוא נמשיך, בוא נראה בפנים.

ר' יצחק: אה, טוב, רציתי להגיע לזה, שהמסקנה של כל הפוליטיקה שיש שבוע שלם בין הרב סטפנסקי עם הרב גיפס, היא שצריך לבוא לשיעור הרמב"ם שלנו.

ר' יואל אשר: אוקיי, זה כבר, זה כבר קצת תלוי ועומד.

ר' יצחק: אז, אומר הרמב"ם הקדוש. מאוד טוב, בוא נלמד, אמור את ההקדמה שאנחנו הולכים ללמוד.

מיקום ברמב"ם: הלכות אישות פרק ו' — תנאי בקידושין

ר' יואל אשר: אוקיי, אנחנו מחזיקים בפרק השישי בהלכות קידושין. הספר הוא הלכות אישות, כי אחרי קידושין הולכים לגירושין. אבל אנחנו מחזיקים בחלק שהוא בדרך, זה כמו שופר סוכה ולולב. אבל שם זה מעניין.

ר' יצחק: כי זה הכל על החודש השביעי.

ר' יואל אשר: כאן זה נמצא תחת ספר אחד, זה עובד בערך על אותו הדבר, זה סוג של קנין, יש בזה תנאים, כתובה. אז אנחנו מחזיקים באמצע קידושין, ואנחנו למדנו דברים חשובים שונים בלילות. למשל, בשיעורים האחרונים למדנו במה אפשר לקדש,

לבוא ללמוד. לכן, השיעור שלנו כולו תלמידי חכמים. אז יש לזה דין בפני עצמו.

ר' יצחק: אבל היום כל אחד הוא תלמיד חכם. אמת, אמת.

ר' יואל אשר: חוץ ממי שלא רוצה. לא.

ר' יצחק: אם לא אפשר לשאול את צ'אט. אני מתכוון שזה לא... לא צריך לשאול את צ'אט. כתוב שאם מישוה לא מבין גמרא, הוא לא צריך לשאול את צ'אט שיעשה לו "פאני וידאו". הוא יכול לשאול אותו, "הסבר לי את הלמדנות הבסיסית". צריך להסביר. מבין? אוקיי.

או שהוא יכול לשאול אותנו. לא, אני מסכים. לא, אני אומר אבל, כי אני חושב תמיד שצריך לעשות את השיעור יותר כמו שיחה באמצע. זה מאוד חשוב. כשיש חברותא, חברותא "ריאל לייף" גם משוחחים באמצע. ואנחנו עושים פשוט חברותא, כמעט שלא משוחחים פוליטיקה.

ר' יואל אשר: אה, אנחנו לא נכבה את המיקרופון, אני מניח. שיפסיקו לכבות את המיקרופון. "הוט מייקס", שיהיה "הוט מייקס".

ר' יצחק: לא, שיתנו, כן, ל... השיעורים.

ר' יואל אשר: כל השיעורים "לקול".

ר' יצחק: הם בעצם עושים את השיחה במקום הלימוד, ואחר כך את הלימוד הם פשוט שוכחים.

ר' יואל אשר: הם צריכים לעשות את שניהם.

דיגרסיה: לימוד רמב"ם לעומת גמרא — מה עדיף למי שיש לו זמן מוגבל?

ר' יואל אשר: אממ... לא, אני רוצה... זה מאוד... הנושא הוא מאוד מאוד מסובך, כי יש שני חלקים. יש את החלק של מה זה לימוד נכון, ואחר כך יש את החלק האחר של מה זה לקרב אנשים שהם לא יכולים ללמוד ברמה גבוהה, שהם אנשים חשובים, הם אנשים שמצוינים בחלקים אחרים של העולם.

אני דווקא סבור שמי שיש לו רק חצי שעה ויש לו רק קצת פוקוס, יכול הרבה יותר טוב לנצל את זמנו מאשר דף גמרא. הוא צריך ללמוד חלקים אחרים של התורה, אולי אפילו גם את הרמב"ם, אבל כאן יש לי נגיעה, והוא יכול להיות הרבה יותר מצליח. גמרא לוקחת המון זמן והמון מאמץ כדי להוציא ממנה. אבל זה שיחה ארוכה יותר.

ר' יצחק: בכל מקרה, כאן רציתי להגיע. זה הכל פרסומת.

ר' יואל אשר: אני מתכוון, רמב"ם קל יותר למי שאינו למדן, אבל לא דווקא צריך להיות רמב"ם. אני מתכוון שיש בזה איזושהי גאווה מסוימת, כי בעבר היו מאוד נוה ללמוד חומש, משנה, "לעולם ישנה אדם למשנה", "היוצא מן הגמרא". כך אמרה הגמרא, מה רע בלימוד משניות?

אם אתה לומד משניות, יש לך ידיעה גדולה בתורה שבעל פה, ויש יותר סיכוי שאתה באמת תסיים משניות היטב, שתדע שיש לך קצת ידיעה בכל המשניות. הגמרא היא מאוד מאוד קשה, צריך להיות

ר' יואל אשר: לא, זה מאוד מעניין אותי. זה לא ממש נכנס כאן, אבל הנושא ששאלתי, איך הכל... מכניסים הכל תנאים במקומות אחרים, כמו באכילת אפיקומן על תנאי, ואני מתפלל על תנאי, שכל פעם שאני אומר את י"ד תיבות ועפקא מינה הוי"ה באדנות ביחד.

ר' יצחק: כן, אבל עכשיו זה אומר תנאי, עכשיו זה יותר כמו גילוי מילתא.

ר' יואל אשר: אבל יש דבר כזה ש... אה, אני לא יודע מה שואלים. אם זה ראש חודש, אני זוכר באיזה חשבון של יעלה ויבוא, אני לא יודע מה. אם זה עכשיו אחרי מעריב... הרבה פעמים זה רק ממונו שח, לא ממש תנאי.

ר' יצחק: אוקיי, בוא...

ר' יואל אשר: אני זוכר למשל לגבי קידוש. אני עושה עכשיו הבדלה, אבל אם אשתי עדיין לא שמעה הבדלה, שאני לא אצא בהבדלה, וכך כי אני יכול. סוגים כאלה של תנאים. אתה צריך באמת...

ר' יצחק: אתה מעלה שאלה טובה. אני יודע שבטח מדברים על זה הלומדים של היום או של קודם קודם. ומה שאנחנו לומדים זה תנאים בין שני אנשים.

ר' יואל אשר: כי התנאים זה חלות וקנין.

ר' יצחק: נכון.

ר' יואל אשר: אבל התנאים זה בין שני אנשים.

ר' יצחק: שני דברים. אבל הקנין שהקידושין יחול אם אתה עושה כך וכך. קידושין זה עדיין דבר, אף על פי שיש איזושהי, דיברנו אתמול, או בשיעור הקודם על זה, יש איזושהי מצווה בזה, אבל זה עדיין דבר שקורה בין שני אנשים, בנין לחברו. על זה יש הלכה שאפשר לעשות תנאי.

אבל אחר כך, למשל, מישהו עושה תנאי שהתפילה שלו היא תפילה, עם מי הוא עושה את התנאי? עם הקב"ה? אולי.

ר' יואל אשר: לכן הולך הרמב"ם להיכנס לומר על הענין של מתנה על מה שכתוב בתורה, אולי כי הדבר הזה הטרד אותנו. כי יש לנו מערכת יחסים עם הקב"ה.

ר' יצחק: אפשר לעשות תנאים בזה? זו אולי אותה סוגיה, אבל כן, צריך לחשוב על זה. ואתה גם שאלת למה זה מעשי? אני לא יודע כמה מעשי. אולי לפעמים מישהו הולך לעשות קידושין על תנאי. זה כמו דבר מצחיק לעשות על תנאי. אבל אתה לא יכול, אתה יכול לעשות.

דיון: תנאי כבן דוד קרוב של מקח טעות

ר' יואל אשר: אני מתכוון שזה לא דבר כל כך מצחיק, כי אם אתה חושב פנימה, במעשי, תנאי הוא בן דוד קרוב של מה שאומרים מקח טעות. כשקידשתי היה כי הבנתי שכך וכך. תנאי זה קצת כשדבר שהוא לא כל כך ברור, שצריך לציין במפורש על תנאי. למה לא?

ר' יצחק: הרמב"ם מדבר על מקח טעות.

מה זה אומר כולו מצווה בעבירה או גזל, כי זה לא שלך, ומשם הגענו לסוגיה הגדולה שנקראת מקדש במלווה. או אחר כך היה מקדש בהנאה בדבר שיש לו ערך. את זה למדנו אתמול.

היום נתחיל סוגיה חדשה, שנקראת תנאי בקידושין. אז בקיצור...

ר' יצחק: השיחה הנכונה הייתה כל דיני כסף קידושין. כולו קדושת כסף? מה זה אומר שלך? שאלות מסובכות שונות של חושן משפט. עכשיו לא נלמד יותר על זה, אנחנו הולכים ללמוד יותר בכלליות על המושג של קידושין, לא על מה. לא על הכסף, יכול להיות קדושת תנאי, קדושת שטר גם יש תנאי, וכן הלאה.

ר' יואל אשר: נכון, אני שומע. הפרק השישי הולך ללמוד על הנושא שנקרא תנאים, תנאי בקידושין, אבל קצת יותר. אני מתכוון שזו הפעם הראשונה שהרמב"ם מזכיר את הנושא של תנאי, הוא מרחיב על זה. כמו הכלל, דבר כזה שעומד בפעם הראשונה בתורה, שם הוא עיקר האור שבו, כמו שראינו את השבת מהרבי'ס הפולניים.

אז הוא נכנס כאן למקדש על תנאי בכלליות, והוא מזכיר כבר גם אפילו דברים שזה לא דווקא בקידושין. ובפרקים הבאים הוא נכנס עוד לעניינים של תנאי ועל מנת, ויותר ממוקד על קידושין, עם עוד הלכות שיוצאות מזה בקידושין. אני מתכוון שזה היה בנושא של תנאי, תנאי בקנין.

דיון: האם תנאי הוא רק בגיטין וקידושין או בכל הקניינים?

ר' יצחק: כן. בוא... אז אני מתכוון שזה לא רק... קודם כל, זה דווקא דבר יותר קרוב, מיד צריך לחיות אילו עוד דברים יכול להיות תנאי שאפשר. שנית, לכאורה ההלכות של תנאי והגמרא עומדים במסכת קידושין, או עיקר ההלכות, אני לא יודע. יש דווקא מחלוקת, כן, הרמב"ם הולך לומר שהלכות התנאים הם בכל התנאים, והיו גאונים שסברו שזה...

ר' יואל אשר: דין מיוחד בקידושין.

ר' יצחק: הוא מדבר על זה, כן?

ר' יואל אשר: הרמב"ם מדבר על זה. הרמב"ם מביא אחר כך את אלו שאומרים שתנאי פועל רק בגיטין וקידושין, לא בדברים אחרים. הרמב"ם חולק עליהם. אבל למעשה יש תנאי, ומאוד הרבה... אפילו הכניסו תנאי לעבודת ה', כמו שאפשר להתפלל על תנאי ולעשות ברכה על תנאי. מאוד הרחיבו את התנאי.

אבל הרמב"ם נראה שתנאי הוא ענין בכל סוג של קנין. אבל יש מי שחולקים עליו, כמו שיש חומרות, שההלכות השונות של התנאי שנלמד עושות את זה מאוד קשה שאדם יעשה תנאי, כי הם צריכים להתאים מאוד טוב. זה רק מקום שצריך להיות מאוד מאוד זהיר, כמו קידושין וגירושין. אבל מה שאין כן, אנשים רגילים עושים כל היום עסקאות, אם בכל פעם בתנאי הם יצטרכו לרוץ לרב ולבדוק ברמב"ם אם זה כתוב טוב. כי זה היה מה שחלקו על הרמב"ם. כן.

דיון: תנאי במצוות ובעבודת ה' — גדר אחר?

ר' יצחק: אתה מתכוון ש...

ר' יואל אשר: היום זה קידושין. אבל אני אומר דבר מעניין, שהרבה מהדברים שאמרת היו צריכים להיכנס לכתובה, לא לקידושין. מבין? חכמים גם היו להם דברים שהציפויות שלהם שרצו מהזוג. הם היו יכולים לעשות שכל קידושין יהיו על תנאי. כשאומרים "הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל", יהיה על תנאי שיעשו כדת ישראל, יעוררו את כל הדברים האלה. צריך. אבל זו מצווה. אז הרבה פעמים, זוג רוצה להוציא משהו, זה דבר טוב שצריך להכניס לכתובה. מה שנכון ביניהם, יש למשל ציפייה שגרים בצד של הכלה, זה יותר בכתובה, ר' יצחק: לא בקידושין.

ר' יואל אשר: אז אפשר לראות שחז"ל לא הכניסו דברים לקידושין.

ר' יצחק: ואנחנו נדבר עוד מיד על הטרואם והכתובה, כן, "על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה" זה תנאי.

ר' יואל אשר: כאן הוא הולך לומר, לפעמים, לפעמים, לפעמים, ר' יצחק: דיברנו כבר מספיק. זו פוליטיקה טובה יותר מהפוליטיקה הקודמת. גם זו פוליטיקה. ללמוד זה משהו אחר. זה נעשה פוליטיקה רק אם

ר' יואל אשר: הציבור כבר מושקע בזה. כי פוליטיקה צריכה להיות משהו שאנשים יכולים לצעוק עליו.

ר' יצחק: פלוני מקדש על תנאי, ואתה לא.

ר' יואל אשר: אם הציבור מחזיק חזק בשיעור, והציבור ממש מתלהב, ואז זו פוליטיקה. אבל זה בינינו.

הלכה א: המקדש על תנאי

ר' יואל אשר: אז אומר הרמב"ם כך: "המקדש על תנאי".

ר' יצחק: נזכרתי שהם כבר מזמן לא התווכחו על זה. אוקיי,

דיון: מקור המילה "תנאי"

ר' יואל אשר: "המקדש על תנאי". "המקדש על תנאי". כן. המילה "תנאי" עצמה לא עומדת בתורה, אמת. למשל, בני גד ובני ראובן לא קראו לזה בעצמם תנאי. הם אמרו, אנחנו נעשה כך, ומשה רבינו מסכים. המילה "תנאי" היא מילה משנאית, כן,

ר' יצחק: אם אני זוכר. אולי זה אפילו...

ר' יואל אשר: זו מילה שנושאת בתוכה דבר מורכב מאוד, אבל אנחנו מבינים את המילה. "תנאי" פירושו מה שקורא condition. תנאי הוא משהו יותר ברור מ-condition. תנאי הוא בחלות. החלות רק יקרה. כן, אני מתכוון שזה ב-condition. כל חוזה יכול להיות בו conditions.

ר' יצחק: אני לא יודע אם זה מתורגם condition או משהו כזה. כן, אבל רוב המילים שאנחנו קוראים אינן בתורה. בתורה כתובים מעשיות, לא מילות הגדרה.

ר' יואל אשר: רק כמונו. כי אם לא היה סיבה למה הוציאו מנהג שלא עושים את זה, היו אנשים עושים את זה כל הזמן. יש מאוד הרבה פעמים, רוצים לגור דווקא באזור מסוים, אבל יודעים שלא עושים קידושין על תנאי או גירושין על תנאי.

דיון: תנאי בקידושין לעומת נישואין

ר' יצחק: אה, התנאים של קידושין הם בדרך כלל לא... אי אפשר תנאים של חתונה, נכון? התנאים הם מה שהולך לפני החתונה.

ר' יואל אשר: כן, מקדש על דעת.

ר' יצחק: על תנאי. כן, אבל אי אפשר לעשות תנאי שאם... עשר שנים אחרי החתונה לא תסכים איתי, יתבטל הקידושין. אני לא מאמין שאפשר לעשות תנאי כזה.

ר' יואל אשר: צריך לראות, יש על מנת שחל מיד, ויש תנאים שכן יקרו מאוחר יותר.

ר' יצחק: אבל אני אומר, כל התנאים האלה הם בקידושין, לא בנישואין. יש בכלל שיחה, האם יש דבר כזה נישואין על תנאי.

ר' יואל אשר: זה לא ברור לי. אתה מתכוון לומר שחופה וקידושין ומגורים מבטל את התנאי, כי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכדומה.

ר' יצחק: זו סוגיה בפני עצמה. על פי רוב הדוגמאות שתלמד על תנאי זה, "אם תתני לי מאתים זוז" אז, או מעכשיו, מה שלא יהיה, תהיי מקודשת. אבל זה לא שתהיי אשתי. זה מאוד מוזר שאדם יחיה עם

ר' יואל אשר: אשתו על תנאי.

ר' יצחק: היה את המחלוקת אחר כך ב... רבנים מסוימים רצו להציע שיעשו קידושין על תנאי, זה יפתור עגונות, ורבנים אחרים טענו שאין כלל כזה "אין תנאי בנישואין". אני לא יודע אם

ר' יואל אשר: זה נכון בלמדנות,

ר' יצחק: אבל זה מאוד מוזר לומר על זה. מבין? התנאים כאן, הדוגמאות לפחות, הם בדרך כלל לא דברים שקורים אחרי החתונה. ואני חושב, אתה אומר שזה לא המנהג לעשות תנאים, יכול להיות שזה בעיקר כי אנחנו לא עושים קידושין. שידוכים על תנאי היה הגיוני. שוב, על זה גם מנסים לעצור, אומרים שזה נורא לעצור שידוך, וכדומה. אבל זה אומר, קידושין זה עסקה מסוימת, וכל עסקה באה עם תנאים.

ההקשר ההיסטורי של קידושין

ר' יואל אשר: אני מתכוון שאתה אומר דבר מעניין. אתה אומר אבל גם ברמה מאוד מעשית, שכשעושים קידושין על תנאי, היו קידושין דבר הרבה יותר זול, שלא היה דבר סופי. זה עדיין היה שלב שהוא דווקא בדברים נוספים, הפסיקו להשתמש בזה.

ר' יצחק: אני אומר שזה, במקור כשקידושין היו שנה לפני החתונה, זה היה דבר פחות.

תנאים שייכים לכתובה, לא לקידושין

ר' יואל אשר: ואם נתקיים התנאי היא מקודשת, ואם לא נתקיים אינה מקודשת. אומר הרמב"ם, אין הבדל ממי. זה פשוט, אנחנו יודעים שהאיש הוא המקדש, האיש עושה משהו אקטיבי, והאישה היא רק המקבלת. אבל היא צריכה להסכים. אבל לגבי תנאי, אין הבדל. תנאי קשור, נראה, תנאי קשור לרצון, לא כל כך למעשה. ו... מעניין, הרצון, אני מסכים על השידוך, והיא מסכימה על השידוך, על תנאי כזה וכו'. **בין שהיה התנאי מן האיש, בין שהיה מן האשה.** פירוש, התנאי לא שובר את המעשה של נתינת טבעת, התנאי שובר את ההסכמה שאנחנו רוצים להתקדש בזה.

דיון: תנאי שובר את ההסכמה, לא את המעשה

ר' יצחק: גם אצל האיש זה לא שובר את המעשה, הוא ייתן לך טבעת. נכון, אנחנו הרבה פעמים אנשים, למשל כשדיברו שמישהו טען שהיום אף כלה לא מתקדשת כי היא לא רוצה להיקנות לאיש, אבל זה אף פעם לא לגמרי אמת. כמו שדיברנו אתמול, הצורה של הקדושה צריכה להיות שאני מקדש אותך וכו'. אבל זה עסקה של שני אנשים, שניהם צריכים להסכים באופן שווה, חוץ מאם אב מקדש את בתו, כי אז היא ממש חפץ. אבל אפילו אז, האב הוא הדעת. תמיד יש דעת קונה ודעת מקנה, זה לא... מבין, לגבי הדעת הם בוודאי לגמרי שווים.

ר' יואל אשר: אני מתכוון שזו לא טענה אמיתית שהאישה לא רוצה להיקנות, כי זה רק כי יש לה איזה בלבול. שלהיקנות יש צורת חיים מסוימת. אבל אם היא בחרה באחת האחרות, כמו שהרמב"ם אומר, הרי את או רותי וכו' ויודעים שהיא מתכוונת לקידושין, זה טוב. אז תמצא לשון יפה יותר שמוצאת חן בעיניך יותר, כי זה לא... כן,

ר' יצחק: בקיצור. אוקיי, את רותי לא טוב שלמדו את זה.

ר' יואל אשר: אבל כל הלשונות האלה, אם שניהם יודעים שמתכוונים לקידושין, זה טוב. אז... אז לזה יש השקפה, ברגע שקוראים לזה קנין, באים עם זה שהאישה תקבל מכות. אבל אם אומרים לא, קנין הוא דרך איך הסתכלו על החלות, אבל היה אדם אוהב את אשתו כגופו, מה שלא יהיה, אין לזה קשר לזה.

ר' יצחק: אוקיי, שטויות. תורה. לדבר שטויות זה בוודאי שטויות, פשוט שזה טוב. זה טוב לבאר את ה... אומר הרמב"ם, אני מחזיק... קודם, אומרים שתנאי עובד. זאת אומרת, התנאי עובד על קידושין. אם עובד על קידושין, אז הקידושין יעבדו לפי זה.

ארבעה דברים של כל תנאי

ר' יואל אשר: אומר עכשיו הרמב"ם, לתנאים יהיו תנאים. לתנאים עצמם יהיו תנאים איך הם תנאי טוב. אומר הרמב"ם, "וכל תנאי שבעולם" - כאן הרמב"ם עובר מקידושין, ומאחר שמזכירים כאן תנאים, הוא יאמר את זה. אבל חבל לדבר על תנאי רק בקידושין אם יש כל כך הרבה הלכות, הוא ילמד את זה עכשיו גם לעתיד, בכל פעם שיהיה נוגע תנאי. "וכל תנאי שבעולם, בין בקידושין וגירושין, בין במקח וממכר, בין בשאר דיני ממון"

ר' יואל אשר: אז בני גד ובני ראובן הונח להם תנאי, אבל אין בו את המילה תנאי.

ר' יצחק: כן, בדיוק. זאת אומרת, בכללות... "תנאי" הוא שם דבר, נכון? "על תנאי". אבל "התנה", יש פעלים, נכון?

ר' יואל אשר: הוא נותן תנאי כמו הענין של משניות. לא,

ר' יצחק: זה לא הגיוני.

ר' יואל אשר: "על תנאי".

ר' יצחק: אבל זו טעות. זה יכול להיות. אז זה אומר לחזור.

ר' יואל אשר: "תנאי", למדתי, אני לא נקרא תנאי.

ר' יצחק: בגמרא כתוב הרבה פעמים. כן, זה לא הגיוני. "תנאי" פירושו שני תנאים. זה לא תנאי. תנא ותנאי הם שני דברים שונים. כן? על כל פנים, משהו יאמר שיש איזה קשר, אני לא יודע. I don't know. מבין מה אני אומר? כמו התנאה, כן? מבין מה אני אומר?

ר' יואל אשר: רחוק. מתנה על מה שכתוב בתורה, התנה, מתנה...

ר' יצחק: נכון. זה הכל דברים של... בקיצור, איני יודע. תנאי. זה כבר מרגיש חכמים, כן. אבל לא שינוי?

ר' יואל אשר: אם עושים שינוי, יקרה שינוי בחלות, כביכול.

ר' יצחק: נכון שבארמית, "שנא" נעשה פירוש שינוי.

ר' יואל אשר: אבל "משנה" נעשה "מתניתא". אפשר לשמוע כאילו אם קורה שינוי, זה בדרך כלל על מנת. אבל נתנהג לפי מה שהסכמנו עליו. ואם קורה שינוי, יקרה שינוי בחלות. או אז לא תקרה החלות. אז לא יקרה הקנין.

ר' יצחק: מעניין, יש פסוק בהושע, "התנו אהבים".

ר' יואל אשר: אני לא יודע מה פירוש אותו פסוק,

ר' יצחק: אז... אה, אה, יש לי אותו שורש. איני יודע. לא. הושע יש הרבה מעניינים... "התנו אהבים" יכול להיות כמו "ה' האמרת וה' האמירך",

ר' יואל אשר: שני הכיוונים. כאילו אם תאהב אותי, כמו "איש תבח וחלוך", יכול להיות תנאי.

ר' יצחק: כמו שהגמרא מביאה מבני גד, יש אולי אפשר אפילו לומר "והיה אם שמוע", סוג של תנאי, אם ואם, אבל לשון תנאי לא עומדת.

לשון הרמב"ם: המקדש על תנאי

ר' יצחק: אוקיי, אומר הרמב"ם, מקדש על תנאי. מקדש על תנאי,

ר' יואל אשר: משהו מקדש אישה על תנאי, הוא מוסיף תנאי. הוא לא אומר את הלשון, כי אחר כך הרמב"ם יבוא עם מה שנקרא על מנת, שעל מנת יש כוח מילה שהוא תנאי טוב יותר 2.0, תנאי טוב יותר. ההלכה הראשונה היא מאוד כללית,

ר' יצחק: בלי לומר את הלשון המדויקת.

ר' יואל אשר: ההלכה הכללית מאוד היא פשוט זה.

ר' יצחק: אומר הרמב"ם שהתנאי עובד,

קורה והתנאי בטל, וכאילו לא התנה כלל הואיל וחסר התנאי אחד מן הארבעה.

דיון: למה נשאר המעשה בתוקף כשהתנאי פסול?

ר' יצחק: האם זה לא מוזר ההלכה?

ר' יואל אשר: לא, נראה לי מאוד טוב...

ר' יצחק: אני מאוד אוהב את ההלכה.

ר' יואל אשר: כי תנאי היה יכול לעשות שהכל יהיה עכשיו מאוד רופף ופתוח, אפילו אחרי עשיית חוזה, משהו שנקרא דבר הגמור. צריך... הענין הוא להגיע לגמור, כן, בעסקים, בקידושין גירושין, רוצים, שאנשים יוכלו לעשות דברים, לא שיישארו פתוחים.

להוסיף תנאי השאיר את זה מאוד פתוח. חז"ל סגרו את זה שלא יהיה הפקר, יהיה כן מומד כשאדם פותח את העיניים ואומר, אני הולך עכשיו לעשות משהו שיחייב אותי, שיקדש אותי. הם מצאו את התנאי של בני גד ובני ראובן, והם למדו שם הכל מה שלומדים משם.

ר' יצחק: התכוונתי לשאול על הנקודה האחרונה. זאת אומרת, נניח יש תנאים איך צריך לעשות תנאי, זה צריך להיות כשר. אבל אני שואל את זה משהו אחר. אדם עשה קידושין בתנאי ש... אני לא יודע, נניח אפילו על מנת שתעלה לרקיע, כן? אולי זה לא דוגמה. תנאי שמשוהו שהיא תיתן לו אלף דולר, הוא לא אמר את זה נכון, הוא אמר בלי תרי כפל, אוקיי?

זו הלכה שזה לא עובד. למעשה, האדם רוצה את הקידושין או לא? למה לא אומרים? בוודאי הוא לא רוצה. ההלכה צריכה להיות שבמקרה כזה זה לא עובד, לא שזה עובד כן.

ר' יואל אשר: לא בגלל זה, כי המעשה לא היה מעשה טוב, לא הייתה חלות טובה, אלא אין רצון. ותורה, לא היה רצון, אני אפילו אמרתי את זה בתנאי.

ר' יצחק: נכון. אני שואל שאלה, למה כש"חסר" זה "כאילו לא התנה" וזה קורה כן? צריך להיות שחסר זה... לא קורה. אתה אומר למדות טובה מאוד, כי כאילו הוא לא רוצה אותך, הוא רוצה אותך רק על תנאי. נראה שתנאי זה לא פשט אני רוצה רק על תנאי.

ר' יואל אשר: זה משהו פורמלי. אז בגלל זה אני חושב כך, אם זה לא היה עשוי מספיק טוב, שוב, אם לאישה אין רצון להתקדש, ועכשיו היא אומרת עדיין, אין לי עדיין רצון, אז לא היה לי רצון, ועכשיו אין לי רצון, ובגלל זה לא הכנסתי שאני מסכימה רק בתנאי, נניח שאוכל לגור ליד אבי, אז לא יהיה כל כך מר לגור עם האיש.

אז זה לכאורה מקרה רגיל של קדושה, שלא היה דעת, רצון. אבל מדברים כאן כשהיא כבר, בינתיים היא כבר הסכימה, כבר היה רצון, היו עליות וירידות. ועכשיו היא אומרת, אני אפילו אמרתי, אבל מה שאמרתי לא היה מספיק חזק לבטל את המעשה, ורצון היה מספיק רצון.

ר' יצחק: לא, רצון לא עובד בעולם.

- בינתיים הוא רק מנה אישות וממון - **"צריך להיות בתנאי ארבעה דברים"**.

אומר הרמב"ם, **"ואלו הן הארבעה דברים של כל תנאי"**. אלה ארבעת הדברים, ארבעת התנאים, ארבעת הכללים של תנאים.

תנאי כפול

הראשון הוא **"שיהיה תנאי כפול"**. התנאי יהיה כפול. אני מתכוון, מה פירוש "שיהיה תנאי כפול"? יאמרו, "אני נותן לך את הדבר אם יהיה התנאי, ואם לא, לא." אז זה כפול. יש בו שני צדדים, מחשבים את שני הצדדים של מה יקרה, אם כך ואם כך.

הן קודם ללאו

השני הוא **"ושיהיה הין שלו קודם ללאו"**. קודם יאמרו, "אם תיתן לי כך וכך, תהיי מקודשת", ואחר כך, "ואם לא, לא." אם מתחילים עם השלילה, זו לא דרך לעשות עסקים, זה לא תנאי.

תנאי קודם למעשה

"ושיהיה התנאי קודם למעשה". הדרך איך אומרים את זה, איך מחשבים את זה, יאמרו קודם את התנאי. יאמרו כך: "אני הולך עכשיו על התנאי לתת קידושין", לא "אני הולך עכשיו לתת קידושין על התנאי." יחשבו את התנאי לפני שמחשבים או לפני שעושים את המעשה.

דבר שאפשר לקיימו

והדבר הרביעי הוא **"ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו"**. התנאי יהיה לא "על מנת שתעוף לשמים", אלא זה משהו שאפשר לעשות, שאפשר לקיימו.

אם חסר התנאי אחד מהן

אומר הרמב"ם, **"ואם חסר התנאי אחד מהן"**, אם התנאי חסר אחד מארבעת הענינים,

הלכות אישות פרק ו – ד' כללי התנאים

הלכה ב (המשך) – דין תנאי שחסר אחד מן הארבעה

ר' יואל אשר: הדרך איך אומרים את זה, איך מחשבים את זה, יאמרו קודם את התנאי. יאמרו כך: אני הולך עכשיו על התנאי לתת קידושין, לא אני הולך עכשיו לתת קידושין על התנאי. יחשבו את התנאי לפני שמחשבים, או לפני שעושים את המעשה.

והדבר הרביעי הוא: ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. התנאי יהיה לא על מנת שאני אעשה תנאי שתעוף לשמים, אלא זה משהו שאפשר לעשות, שאפשר לקיימו.

הרמב"ם, **ואם חסר התנאי אחד מהן, הרי התנאי בטל, וכאילו אין שם תנאי כלל**, אם התנאי חסר אחד מארבעת הענינים, הרי התנאי בטל, וכאילו אין שם תנאי כלל, התנאי בטל לגמרי.

מה קורה עכשיו? הקנין נשאר, הדבר שעשו, החלות נשארת, וכאילו אין שם תנאי כלל, **אלא תהיה זו מקודשת או מגורשת מיד, מיד, ויתקיים המקח או המתנה מיד**, אם זה מקח או מתנה שעשו עליו תנאי, ואין זה טוב עם ארבעת כללי התנאים, המקח

ר' יצחק: אבל זה הסבר למה יש את כל ה... נאמר, הרמב"ם אומר ארבעה תנאים, שלושה מהם הם הלכות נוסח, נכון? איזה נוסח צריך לומר. הרביעי הוא כלל כלשהו באיזה סוג תנאי אפשר לעשות. אבל את זה אני מבין, שזה צריך להיות, אתה לא יכול סתם לומר רציתי וכיוונתי, זה צריך להיות ברור, יש חוזה, יש סדר איך זה צריך להיות. את כל אלה, את זה אני מבין, זה לא שנוי במחלוקת אצלי.

מה שאני רוצה להבין זה רק הדבר. כלומר, כשזה לא עובד, למה לא לומר ש...

ר' יואל אשר: שכאילו חוזרים לנקודות של קידושין, צריך עכשיו מחדש...

ר' יצחק: לא, אני חושב, כשעושים סתם שאני עושה חוזה איתך, ואני מכניס תנאי, וזה פסול התנאי. אני מתכוון שכך היה לו היום גם, נכון? תדמיין לכן אני עושה חוזה איתך, אני לא יודע, אני רוצה לקנות את הבית שלך. בתנאי ש... כן, אנשים עושים כל הזמן דברים כאלה, כן, קונים בתים. בתנאי שהשני קונה לי את הבית שלו, והוא שם את זה נקרא ריידר. שיש לו איזה שם בחוזה? הוא מכניס את זה בחוזה.

עכשיו, נאמר מגיע בית משפט, אבל הוא אומר שכתבת את הריידר לא נכון, אז הקנין יהיה קיים, נכון? לא אומרים שלא רצית. כך אני מתכוון, זה הולך. כי כל ה... אני מתכוון ש... אני שומע, אתה מבין כך? תדמיין שאדם אומר שהוא עשה את התנאי, הוא חלם שקנית. אבל אני לא אשם איך החלומות שלך, לא כתבת ברור. עכשיו אתה צריך למכור לי את הבית, אפילו בלי התנאי. כך זה הולך, לא?

משהו כך מסתכלים על זה כאן. תנאי הוא כמו רשות מיוחדת. אתה מוסיף לסדר הרגיל תנאי. אם עשית את זה לא נכון, אין לך את התנאי, אבל את הסדר הרגיל כן עשית. אתה שואל שאלה מרצון. צריך לומר את התירוץ שרצון עוזר כמה שזה עומד ברור, ולא שזה נהיה סתם דברים שבלב. רצית, בפעם הבאה תעשה טוב יותר. תן לי גט, אני מתכוון...

ר' יואל אשר: אני מתכוון... זו השאלה הגדולה, כי אם זה ענין של דברים שבלב, אפילו אם שניהם אומרים שהסכמנו רק על השידוך על ידי זה, זה עדיין דברים שבלב. אבל אם הענין הוא שזה תלוי כן, אפשר כשאומרים שהרמב"ם היה כשאפשר באמת לכתוב, אם שניהם אומרים שהם רק... לא היה שום רצון אחר, זה דין שקורה.

לנו עדיין לא הייתה הלכה כזו, אם שניהם נזכרים שנה אחר כך ואומרים שבאמת לא היה שום רצון. כי רצון זה רק שהיה אונס, היה שם כפייה. רצון לא אומר שבאמת פחדתי, ושהיו לי מחשבות שניות. זה כל זוג, עם זה מתים.

הלכה ג – דוגמא של תנאי כשר

ר' יצחק: זה לא הנקודה. אומר הרמב"ם דוגמאות.

ר' יואל אשר: כיצד? האומר לאשה, אם תתני לי מאתים זוז הרי את מקודשת לי בדינר זה. אם תתני לי מאתים זוז אחר כך, תתקדשי עכשיו בדינר זה. והוא אומר את זה עם המילים הנכונות.

ר' יואל אשר: אדם לא יכול תמיד לומר, אני באמת לא רציתי, זאת אומרת דברים שבלב. אבל לכתוב תנאי זה בוודאי יותר מדברים שבלב, הוא עשה משהו.

ר' יצחק: אז זה אני שואל אותך, מה הפשט שאם התנאי לא עובד? כאילו, מסתכלים על תנאי כהגבלה על החלות. חלות עשית.

ר' יואל אשר: אבל אומרים קודם על מנת... זה מגביל את המעשה. אבל הם כן אמרו שזה דין בדעת, אבל זה מגביל את המעשה.

ר' יצחק: מעניין. לא, זה לא דין בדעת. אני לא מנסה גילוי, כי אז היו צריכים כבר הלכות תנאים.

ר' יואל אשר: זה פשוט. אני יכול לשאול את זה כך: למשל, כל פעם שיש אומדנא המוכח שהאישה לא הייתה רוצה על דעת זה, או האיש לא היה רוצה על דעת זה, הקדושה בטלה, זו טעות. למה לא כל תנאי יהיה, תנאי שלא הצליח יהיה חזק כמו אומדנא המוכח?

לכאורה המילה היא שהרצון פירושו תמיד האם אתה רוצה להיות באמת בעלה, האם אתה רוצה באמת לקחת אותה לאישה. זה שהם הסכימו לגור באותו אזור, ושה... זאת אומרת הם הסכימו להיות איש ואישה. כן, אפשר לומר שהם הסכימו לעשות מה שגברים ונשים עושים ביחד. איך, לאיזה מוסד ישלחו את ילדיהם? זה דבר שאפשר להכניס לתנאי. הקדושים רוצים אותם, הם רוצים שזה יוגבל בתנאי.

ר' יצחק: אתה כבר חושב הלאה על פרטים של רצונם. אני מתכוון שצריך לחשוב יותר לומדישית.

ר' יואל אשר: שרצון פירושו העצם שהשני אנשים רוצים להיות חתונה, שהם נושאים איש את השני. זה פירוש רצון. תנאי הוא אולי הרבה יותר דבר רחוק, שאפשר לעשות נייר עם תנאים, תנאים. וכאן זה כבר באמת רק... אי אפשר לומר שאם אין תנאי טוב, הוא מלכתחילה לא היה רצון.

זה כן היה רצון, השניים מסכימים להיות זוג. זה רק היה שהם הכניסו, נניח, כל הדברים הבלתי שהרמב"ם הולך להביא, אם תיתן לי כסף. זה אומר, הוא נואש לכסף, הוא עכשיו מצא דרך טובה להוציא כסף, אבל חוץ מזה רצו להיות חתונה השני אנשים.

הלכות אישות פרק ו' - תנאי בקידושין (המשך)

ר' יצחק: אני שומע, כן עכשיו. אז זה הדספיר קצת יועץ נישואין. נו, טוב מאוד, יהודי צריך להיות יועץ נישואין.

ר' יואל אשר: מי צריך לכתוב שטר קידושין אם הוא לא יועץ נישואין?

ר' יצחק: לא, שטר קידושין זה אחרת. זה יותר כמו... מובן, שוב, נושא ייעוץ הנישואין הוא נושא אמיתי, אבל משהו אני מרגיש שצריך להבין כאן. אני בטוח שמישהו שאל את השאלה, או שאני בעצם טועה, או שמישהו מעניין כאן. כן.

ר' יואל אשר: אפילו אם זה חלטה ולא מזיק להסתכל על זה כך, למשל כמו שאמרתי שהם לא רוצים שהקדושה תהיה גלויה. בגלל זה הם הגבילו את זה.

ר' יצחק: בקידושין זה לא עוזר. כלומר, אי אפשר לחזור מהקידושין, אבל אותו דבר לגבי תנאי.

הלכות אישות פרק ו - תנאי בקידושין (המשך)

הלכה ד: תנאי שאינו כפול

ר' יואל אשר: אבל זה לא עוזר כאן.

ר' יצחק: כלומר, יש כלל, כל תוך כדי דיבור חדפה מקדש מגרש מגדף, ומשהו אחר, כן?

ר' יואל אשר: אני לא זוכר. כלומר, אם אמרו בטעות מוריד הטל, ותוך כדי דיבור אמרו מוריד הגשם, או שאמרו "הרי את מקודשת לי" לא טוב, ותיקנו את זה תוך כדי דיבור, עוזר. אבל בתנאי לא עוזר תוך כדי דיבור.

ר' יצחק: בקידושין זה לא עוזר. כלומר, אי אפשר לחזור מהקידושין, אפילו לגבי תנאי, אפילו בענין חזרה. סתם שיאמרו "הרי את מקודשת" ואחר כך לא התכוון, הרי זה גם רק תוך כדי דיבור.

ר' יואל אשר: לא, אבל כאן המילה היא ש"אחר כך". תוך כדי דיבור היינו מסתכלים כאילו שניהם קורים בבת אחת. מה האדם אמר? הוא אמר את הנכון, הוא גם אמר "מוריד הטל", כי זה היה תוך כדי דיבור. אבל כאן זה לא עוזר. זה צריך להיות המעשה לפני. אפילו אם זה היה תוך כדי דיבור, זה היה קרוב, זה היה מיד אחר כך, אבל זה עדיין היה אחר כך.

זה מה שהוא אומר, כן? כשהבעיה היא הפסק, עוזר תוך כדי דיבור, כי תוך כדי דיבור אומר שאין הפסק ארוך מספיק. כאן זו לא המילה הפסק, כאן המילה היא שהמעשה צריך להיות לפני.

ר' יצחק: אני מתכוון שיש אופנים... נו, איפה עומד תוך כדי דיבור? הרמב"ם מביא כאן תוך כדי דיבור, אני לא יודע לגמרי, אני מבין למה, אבל זה לא עכשיו

ר' יואל אשר: בהלכה הזו. תוך כדי דיבור זה שיעור בטומאה,

ר' יצחק: זה לא רק על הפסק. זה יכול לעזור על שינוי מה שאמרת, כי זה נחשב עדיין באמצע. אבל לגבי הדברים האלה זה לא עובד.

ר' יואל אשר: אוקיי, טוב מאוד.

דוגמא: תנאי שאינו כפול

ר' יואל אשר: אנו אומרים הלאה. "וכן אם אמר לה", עכשיו הוא הולך לומר מה קורה, הוא הולך להביא דוגמא של הלא טוב בגלל הבעיה של שלא היה תנאי כפול. "וכן אם אמר לה אם תתני לי מאתים זוז הרי את מקודשת לי בדינר זה ואחר כך נתן הדינר לידה הרי התנאי בטל מפני שלא כפל תנאו", הוא לא עשה את הכפל, הוא לא אמר אם כן - כן, אם לא - לא. "שהרי לא אמר לה ואם לא תתני לא תהי מקודשת, והרי זו מקודשת מיד ואינה צריכה ליתן לו כלום."

הרבה פעמים משתמשים במילה "הנני מודיע זה בתנאי כפול ומכופל". אנשים חושבים שכפול אומר כמו כשואלים "שבועה

קודם אומר את האם, את התנאי, ואחר כך אומר את המעשה, ואחר כך אומר את הלאו, ואם לא תתני לי לא תהי מקודשת. ואחר שהתנה תנאי זה נתן לה הדינר. התנה תנאי, נתן לה.

ר' יצחק: זה פירוש הרמב"ם של תנאי קודם למעשה, נכון? יש על זה מחלוקת במפרשים עם תנאי קודם למעשה, צריך לומר. צריך לומר שהרמב"ם משמע שצריך...

ר' יואל אשר: להוציא את הלשון קודם לעשיית המעשה.

ר' יצחק: לא לעשיית המעשה.

ר' יואל אשר: ואחר שהתנה תנאי זה נתן לה הדינר, הרי התנאי קיים והרי זו מקודשת על תנאי. ומה קורה? ואם נתנה לו מאתים זוז תהיה מקודשת. אני מתכוון שהמילה תהיה צריך לדייק כאן, נעשית אז מקודשת.

ר' יצחק: אוקיי, נראה מיד.

ר' יואל אשר: ואם לא נתנה אינה מקודשת. אבל כאן נראה תהיה מקודשת - היא תהיה אז מקודשת כשהוא מקבל את המאתיים זוז.

ר' יצחק: כשהיא נותנת לו את המאתיים זוז.

ר' יואל אשר: החלות מסתיימת כשהתנאי מתקיים. וכמו מה ששאלת קודם, אם אפשר לעשות משהו שיבטל עשר שנים של נישואין, לכאורה לפי מה שנראה למעלה לא.

ר' יצחק: לא, יש אחרים, יש סוגי תנאים אחרים. אוקיי. אבל... כלומר... אז זו דוגמא, אני צריך לבוא לכתוב לך, זו דוגמא לתנאי כשר, כשר זה תנאי מושלם, נקרא לזה.

ר' יואל אשר: כן? אולי דוגמא לארבעת כללי התנאים.

ר' יצחק: אוקיי, הכל כבר...

ר' יואל אשר: כי הוא מסודר.

הלכה ג (המשך) - דוגמא של תנאי פסול (מעשה קודם לתנאי)

ר' יצחק: אחר כך, נותן הרמב"ם דוגמאות של דברים שאינם...

ר' יואל אשר: מה שלא טוב? אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי בדינר זה, ונתן הדינר בידה, ורק אחר כך עשה את התנאי, הרי היה מעשה קודם לתנאי. ואמר אם תתני לי מאתים זוז ואם לא תתני לא תהי מקודשת - הרי התנאי בטל, מפני שהקדים המעשה ונתן בידה.

אומר הרמב"ם, ואף על פי שכאן לא עוזר אפילו הכלל שאנו יודעים מ... מתוך כדי דיבור, שאם תוך כדי דיבור אם חוזרים, אפשר עדיין לחזור, אבל זה לא עוזר כאן.

ר' יצחק: כלומר כלל, יש כלל, כל תוך כדי דיבור כדיבור דמי ממשוהו אחר. כן.

ר' יואל אשר: מובן? אם אמרו בטעות מוריד הטל, ותוך כדי דיבור אמרו מוריד הגשם, או שאמרו הרי את מקודשת לי לא טוב, ותיקנו את זה תוך כדי דיבור, עוזר. אבל בתנאי לא עוזר תוך כדי דיבור.

ר' יואל אשר: הרמב"ם אומר שכל יהודי יכול להיות כמו משה רבינו או כמו ירבעם בן נבט.

ר' יצחק: לא, אתה רק לא עומד כאן. שמים ותהום, אני לא יודע.

ר' יואל אשר: בקיצור, או **"אם תעלי לרקיע"**, הוא עושה את זה כמו שהתורה אומרת, זה לא "דבר שאי אפשר לקיימו", לך לשמים קח את התורה. **"אם תעלי לרקיע"** זה משהו כזה, **"או תרדי לתהום"**. צריך לדעת איפה הרקיע. עדיין לא מצאתי את הרקיע שזה המים התחתונים שהעלו. שם באוויר הגדול. אוקיי. **"או תרדי לתהום"**. אז, **"ואם לא תעלי לרקיע ולא תרדי לתהום לא תהי מקודשת"**. עשו תנאי קודם למעשה, אמרו טוב, **"לא תהי מקודשת"**. מה הדין? **"הרי התנאי בטל והרי היא מקודשת מיד"**.

ר' יצחק: למה?

הסברא: דרך שחוק והיתול

ר' יואל אשר: **"שהדבר ידוע שאי אפשר לה לקיים תנאי זה"**. **"ואין זה אלא כמפליגה בדברים דרך שחוק והיתול"** - כאן הוא הכי מסביר. כל אחד יודע שהתנאי אי אפשר לקיים, ממילא זה רק נעשה בליצנות. זה מאוד מעניין, כאן הוא רוצה לומר שזה לא דין בתנאי, אלא זה משהו אחר מכל האחרים, כן? שאם לא, זה לא כי לא עשו כל תנאי, אלא כי עשו ליצנות. זה דבר אחר.

ר' יצחק: זה יותר כמו אומדנא,

ר' יואל אשר: שהוא לא מתכוון ברצינות.

ר' יצחק: סתם דיברתי. יש ראייה, היה צדיק פולני, אני לא זוכר מי, ר' שאול סיפר, שהוא היה בראש השנה עשה בדיחה. והציבור היו להם טענות עליו, הוא אומר, מה זה ראש השנה עושה בדיחות? ראש השנה, ימים נוראים, הוא אמר, אני לא מבין, יש בשולחן ערוך, בפשט הלכות, בשעת אני בוכה. לא כתוב שם, ואם עולה ראש השנה בוודאי מתכוון ברצינות. גם זו בדיחה.

ר' יואל אשר: שמעתי את זה מיענקל מילר, גם הוא צדיק, תהיה לו רפואה שלמה. נו,

דיון: דרך שחוק והיתול - על התנאי או על הקידושין?

ר' יצחק: יש המשך מכאן. עד כאן למדנו. מעניין שכאן הרמב"ם מסביר, כי חסר לנו הסבר על ההן קודם לאו יותר. הדברים האחרים פשוט יותר או פחות.

ר' יואל אשר: כן. אוקיי, האומדנא דלקוחי גם ממש... זה מתאים מאוד. למשל, הרמב"ם כבר אמר שאם היא אומרת נוסח, היא זורקת את הידיים. זה אותו סוג דבר. אבל אז זה לא אומר קידושין. כאן השחוק אומר, אבל הוא כן מתכוון.

ר' יצחק: נכון? אבל זה הפוך, זה הולך לשאלה הקודמת שלי, שהוא רוצה לקדש אותה, הוא רוצה לצד לעשות בדיחה על.

ר' יואל אשר: לא על כל הקידושין היה דרך שחוק והיתול. אני יכול לומר אם זה דרך שחוק והיתול, כי אז הוא ידע. כאן זו לא שאלה טובה מאוד, כי הרי כן היה לנו שאם זה איזה ליצנות... אז זה לא קדושה, כי זה ליצנות. נחשוב כאיזה...

והודאה כפילה ומכופלת". אבל הכפל כאן אומר ממש מילולית, שיש את שני הצדדים, מכוסה הכן והלא.

הלכה ה: הקדים לאו להן

ר' יואל אשר: **"וכן אם אמר לה אם לא תתני לי מאתים זוז לא תהי מקודשת לי"**, הוא התחיל עם ה"אם לאו" - לאו, התחיל עם השלילה. **"ואם תתני לי מאתים זוז"** אז כן, **"הרי את מקודשת לי בדינך זה"**, היה לאו קודם להן. **"ואחר כך נתן הדינך לידה הרי התנאי בטל מפני שהקדים לאו להן והרי זו מקודשת מיד ואינה צריכה ליתן כלום"**.

ר' יצחק: נכון, הרמב"ם אומר שוב את אותו דבר, ההלכה של מה קורה כשעושים תנאי וזה לא עובד, נכון? לכאורה,

ר' יואל אשר: זו הדוגמא של...

ר' יצחק: לכאורה,

ר' יואל אשר: את כל אלה אפשר גם להבין בסברא. למשל, את האחרונה אפשר בוודאי להבין בסברא, ה"אם תעלה לרקיע". אני מתכוון שכולן אפשר להבין בסברא. למה?

ר' יצחק: זה עושה את זה יותר ברור,

דיון: למה לא קודם להן זו בעיה?

ר' יואל אשר: השלוש הראשונות. אני מתכוון שזה עושה את זה יותר ברור, אבל אפשר גם להבין. אוקיי, מה שלא. זה חסרון בסוג של פשטות. אבל רק עושים, האדם לא עושה שום קנין כאן, הוא בא עם איזה פחד, יש לו איזה פחד, הוא אדם שנואש לקבל כסף, הוא לא מקדש. אה, לא, אומרים אבל כן, הקידושין זה קידושין, והתנאי בטל. משהו, אני לא יודע, שבאים עם הלאו קודם זו בעיה גדולה. את האחרות אפשר לשמוע, כי לא הוציאו בבירור, רק זרקו את זה כהמלצה.

ר' יצחק: זה הכי קשה להבין למעשה, מה ההבדל באיזה כיוון אומרים את זה.

ר' יואל אשר: אבל הוא מתחיל עם... אף אחד לא מקודש לאף אחד. מתחילים עם משהו שהוא...

ר' יצחק: מה שלא?

ר' יואל אשר: אף אחד לא מקודש לאף אחד. אני מתכוון לומר, כל הבחורים לא מקודשים לכל הבנות. עדיין לא אמרת כלום. כלום לא מתחיל לפני "הרי את מקודשת". אם קורה התנאי, אז מתחיל משהו לקרות, ואחר כך אפשר לומר לא. לא לפני תלוי באוויר.

הלכה ו: דבר שאי אפשר לקיימו

ר' יואל אשר: אוקיי, נמשיך הלאה. וכן אם אמר לה, הדבר האחרון הוא "דבר שאי אפשר לקיימו". אומר הרמב"ם כן: **"אם אמר לה"**, שתהיי מקודשת לי, **"אם תעלי לרקיע"**, תעלי לשמים, **"או תרדי לתהום"**.

ר' יצחק: היה צריך הרמב"ם לעשות את שתי האפשרויות, או בשמים או בתהום? למה הבעל רוצה את אשתו בשמים ובתהום?

ר' יצחק: מה אתה מתכוון ממנו, אותה הלכה שהבאת.

ר' יואל אשר: כן, לא, אבל שם היה כי היא קנתה את הטבעת, כי אומרים זורקים את הידיים. היה לנו סתם כך כשהוא אומר כמו... אתה השתגעת? אני הולך להתחתן איתך? כן,

ר' יצחק: לא. והיה להם מעשה כזה של האדם שלוקח את הכסף של השני, והשני אומר למה לא לקח את הדבר היפה יותר?

ר' יואל אשר: לא, וזה גם ענין של בעלות. אבל נראה איך האשה עצמה... למי אתה מתכוון? איך האשה אומרת משהו... אה, האשה לא אומרת את זה כאן. כלומר, היה לנו כן כשהאשה אומרת דברים שמראים שהיא לא רוצה.

ר' יצחק: נכון, אתה צודק שאז זה קצת מקרה אחר? לא בטוח. אה, הדוגמאות מהגמרא. כתוב בגמרא דוגמאות אחרות. "על מנת שתעברי את הים הגדול ברגליך", "על מנת שתבלעי קנה של מאה אמה", בקיצור, עניינים שונים. אה... אה... אני לא יודע למה, כך נראה. שואל שאלה, אולי יודעים כן בבירור שהוא עושה ליצנות גם עם הקידושין, אבל נושא אחר.

ר' יואל אשר: הלאה, אומר הרמב"ם,

ר' יצחק: אני יודע למה, הוא התחתן, עכשיו שהוא חתן צריך לשמח את החתן את הכלה,

ר' יואל אשר: עושה בדיחה. אני יכול לשמוע, אם הם כל כך משודכים וצריך לקחת את כל הקידושין, אפשר לשמוע שהם בעצם מוכנים לקידושין, והוא זרק בדיחה.

ר' יצחק: אז בואו נבהיר קצת את נושא הקידושין. אבל בואו נאמר, אנחנו לומדים עכשיו הלכות תנאי. הלכות דעת בקידושין למדנו אתמול. שם יש את כל השאלות. יכול להיות שבמציאות נפגשות שתי השאלות. במציאות, אבל בלנדאו זה שני לנדאו אחרים. עכשיו לומדים את התנאי. מה זה אומר התנאי. לומדים את הקידושין,

ר' יואל אשר: לומדים את אתמול.

הלכה ז: תנאי לעשות דבר שאסרה תורה

ר' יואל אשר: אוקיי, הדבר הבא הוא כך. אומר הרמב"ם, מכאן מגיעים לשאלה הבאה. הוא אמר, אם מתחייבים בתנאי לעשות משהו שאי אפשר לעשות, כמו לעוף לשמיים. יש עוד דברים שאי אפשר לעשות. לעשות דברים שאסור לעשות. אני לא יכול לעשות לא בגלל שאני אדם, אלא בגלל שאני יהודי.

הרי שהתנה בדבר שאפשר לעשותו, אבל הרמב"ם לא אומר את המילים, **שאפשר לעשותו אלא שהתורה אסרה אותו.** שאפשר לעשותו, זה אומר שהאדם מסוגל, הידיים שלו יכולות ללכת לעשות את זה. אלא שהתורה אסרה אותו. כגון. כגון **שאמר לאשה, אם תאכלי חלב ודם, הרי מקודשת לי בדינר זה.** ואם לא תאכלי, לא תהי מקודשת. הוא אמר את זה טוב. או אם תאכלי בשר חזיר, הרי זה גיטף. ואם לא תאכלי, לא יהא גט. ואחר שהתנה נתן הדינר או הגט בידה, האם הרי התנאי קיים? כן, התנאי קיים, כי זה לא נקרא דבר שאי אפשר לקיימו.

הרמב"ם אומר, מתי זה דבר שאי אפשר לקיימו שהופך את זה לשחוק והיתול? זה כאשר זה ברור, כולם יודעים שזה אי אפשר לקיימו. אבל לא כן כאשר זה אפשר, רק שאסור. לאנשים זה ממש לא בא בחשבון, אבל זה עדיין לא הופך את זה לדרך שחוק והיתול.

ר' יצחק: הרמב"ם מסביר למה.

ר' יואל אשר: הרי התנאי קיים, ואם עברה ואכלה תהיה מקודשת או מגורשת, ואם לא אכלה אינה מקודשת ואינה מגורשת. לא אומרים שהקידושין הם... שהתנאי נעשה בטל אוטומטית והקידושין הם קידושין.

ר' יצחק: הרמב"ם מסביר למה.

ר' יואל אשר: ואין אומרים בזה הרי התנה על מה שכתוב בתורה.

ר' יצחק: אנחנו הולכים ללמוד בעוד דקה על כלל שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל.

ההסבר: בידה שלא תאכל

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם שזה לא נכון כאן, **שהרי בידה שלא תאכל ולא תתקדש ולא תתגרש.** זה בידה. דבר שאסור לא אומר שזה לא בידה,

ר' יצחק: זה עדיין בידה. אני חושב שיש כאן שני פרטים, או שלושה. אחד הוא, אם אתה יודע יותר טוב ממני, אני אומר לך, אני חושב בחוץ כאן, לא הסתכלתי במפרשים. דבר אחד הוא, יש שאלה מה זה אומר אפשרי, מה שלמדנו. כשהוא אומר דבר בלתי אפשרי, הוא מתכוון לתת תשומת לב, הוא מדבר ליצנות. לאכול חזיר? זה לא ליצנות. זה לא מקובל, אסור, אבל הוא לא מתכוון ליצנות. זה דבר אחד. אפשר לומר, אם הוא מאוד דתי שאצלו **ר' יואל אשר:** זה בהחלט ליצנות, הלאה.

רמב"ם הלכות אישות פרק ו' – תנאי של דבר שאי אפשר לקיימו ומתנה על מה שכתוב בתורה

הלכה ח (המשך) – סיבה שנייה ושלישית למה התנאי תקף

נקודה שנייה: דעת המתנה

ר' יואל אשר: לא, הדתי פוחד מהקידושין בדיוק באותה מידה.

ר' יצחק: זה לא עוזר. טוב מאוד. אומר את זה, הנקודה השנייה. הנקודה השנייה היא, לפעמים אדם עושה תנאי, והוא מתכוון שזה לא יהיה, נכון? יכול להיות, יכול להיות שהוא אומר בדיוק, הוא נותן לך דוגמה, **אם תאכלי חזיר הרי זה גיטף.** זו דרך לומר, אני לא רוצה לגרש אותך באמת. אתה יודע מה? היה תנאי, זה חזר, אין בעיה. הוא היה נוקם, אתה יודע? הוא נוקם, אם את אוכלת חזיר, ואת תתגרשי, אין בעיה. הוא יכול לעמוד בזה.

ר' יואל אשר: או שהוא רוצה שהיא תעשה את ההחלטה כמו... זה בידיים שלך עכשיו.

ר' יצחק: הוא הופך את זה לטרגי. כן. איפה, האם תאכלי חזיר? אני לא כועס, האם תאכלי חזיר? כן. בקיצור, כנראה הוא עדיין...

ר' יואל אשר: כן, לא חייבים לקרוא לזה אכילת חזיר.

ר' יואל אשר: מה אפשר לומר? איזה סוג הלכה אמרו? אומר הרמב"ם, שם מדברים כך, כגון שקידש...

ר' יצחק: נתנו קידושין או גירושין.

ר' יואל אשר: הוא אומר עוד את ההלכה כאן, שזה לא רק שהוא שואל קושיה ותירוץ, זו הייתה דרכו. הוא הולך לומר, כיצד, כן. כן. כגון? כגון.

מישהו נתן קידושין או גירושין או מתנה או תנאי במכירה עם תנאי. **שהוא רוצה בתנאו שיזכה עצמו בדבר שלא זיכתה לו תורה.** הוא עושה תנאי שבדרך כלל התורה לא נתנה לו את הזכות הזו.

למשל, נניח במתנה. בואו נעשה דוגמה מהירה, אחר כך נראה בפנים עם דוגמאות. אדם נותן למישהו מתנה, אבל הוא אומר בתנאי, שתמיד יוכל להיכנס לביתך להשתמש במתנה. יש ערך בדבר. משהו שאין לו בדרך כלל את הזכות. או מה שזה לא יהיה, אולי לא דוגמה טובה. אבל משהו שהתורה לא נתנה לו אוטומטית את הזכות. זה לא נמצא בכל מתנה הזכות. התורה לא נתנה לו. או שהתורה מנעה את זה ישירות.

או יפטור עצמו בתנאו מדבר שחייבה אותו בו התורה, זה מה שקוראים מתנה על מה שכתוב בתורה, ובגלל זה זה בטל.

למה? **שאומרים לו, תנאך בטל, וכבר נתקיימו מעשיך,** הקידושין היו קידושין, עשית את המעשה של קידושין, זה קרה. **ואין אתה נפטור מדבר שחייבה אותך בו התורה, ולא תזכה בדבר שמנעה אותך ממנו.**

כשאומרים תנאך בטל, מתכוונים לומר שהיה קנין טוב, ומה שרצית להגביל מהקנין, שהיית אומר שלמרות שבדרך כלל אתה מתחייב אוטומטית דרך הקנין, אתה מתחייב אוטומטית להתנהג איתי כמי שמקודש או מגורש או מי שנתן מתנה וכדומה, התנאי נעשה בטל והמעשה קיים.

דיון: ההבדל בין "תנאי חיצוני" ל"עסקה פנימית"

ר' יצחק: אני רוצה לומר בעברית מה הרמב"ם אומר. מתנה על מה שכתוב בתורה לא אומר שהוא עושה סוג של תנאי שאסור לעשות.

ר' יואל אשר: תנאי חיצוני.

ר' יצחק: הוא עושה סוג של עסקה שהתורה נגדה.

ר' יואל אשר: נכון? לא תנאי חיצוני, אלא עסקה פנימית.

ר' יצחק: מה יש? הנושא של מתנה על מה שכתוב בתורה הוא האם אפשר, חלק אפשר כן, חלק אי אפשר, אבל הנושא בכלל האם אפשר לשנות את העסקה נגד העסקה של התורה. התורה אמרה, כשיש חתונה, נעשים חייבים ופטורים כך וכך, אתה רוצה להיות פטור אחרת. אז יש שאלה.

מה שדיברנו קודם על תנאי, מה הדבר שצריך לעשות על תנאי? זה בכלל סוג אחר. המילה תנאי היא אפילו שם מושאל כאן.

ר' יואל אשר: זה אומר משהו אחר כאן. כאן לוקחים דבר זר, אכילת חזיר היא דבר זר, ועושים את זה כאן כתנאי. הם רוצים

ר' יצחק: אפשר לקרוא לזה אחרת, אבל כן. תגיד לי, אז זו הסיבה השנייה למה גם בדעת האדם. כאילו זה הגיוני שאדם אם כל הבעיה של דבר שאי אפשר לקיים היא בדעת האדם, זה עדיין הגיוני.

ר' יואל אשר: כי הוא אומר...

ר' יצחק: אני רוצה שזה באמת לא יקרה, אין בעיה.

נקודה שלישית: מתנה על מה שכתוב בתורה

ר' יצחק: שלישית היא השאלה הלימודית של מתנה על מה שכתוב בתורה. אומר הרמב"ם, זה לא אומר! התורה מתנגדת למי שעומד נגדה, אבל הוא לא הולך נגד התורה, להיפך, הוא אומר כך, אל תעשה את זה, אין בעיה.

ר' יואל אשר: הדבר האחרון מעניין מאוד, כי זה לא תמיד טיפוס לרמב"ם, כי כאן הוא עושה סוג של דבר תוספתי. הוא אומר, מה שאמרתי עכשיו, אתה זוכר משהו לשון מתנה על מה שכתוב בתורה? הרמב"ם אולי אמר בינתיים...

ר' יצחק: הוא יגיד את זה עכשיו.

ר' יואל אשר: הוא כן, בהלכות תנאים הוא רוצה לדבר יפה על תנאים, הוא רוצה גם לספר לנו על ההלכה שהוא הולך לומר לנו עכשיו על מתנה על מה שכתוב בתורה, והוא הכניס את זה יפה מאוד עם...

ר' יצחק: כי זה מתחבר, הרמב"ם חיבר משהו לקטגוריה אחת.

ר' יואל אשר: אי אפשר עם ההלכה של אי אפשר כי התורה אוסרת, עם הדין הבא של מתנה על מה שכתוב בתורה, שזה בכלל דין בסוג אחר של מציאות.

ר' יצחק: כמו שהרמב"ם הולך לומר.

שאלת הרמב"ם: למה זה לא מתנה על מה שכתוב בתורה?

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, ההלכה שאמרתי עכשיו, שאפילו תנאי שהוא דבר איסור, אפילו אסור לעשות אותו, אבל זה תנאי, תנאי לגיטימי שיעשה או לא יעשה חלות, שואל הרמב"ם, למה לא נאמר שהרי התנה על מה שכתוב בתורה? איך כן? מה זה אומר? איך כן?

אנחנו יודעים, מי שלמד גמרא... מעניין, כי הרמב"ם עדיין לא הזכיר את זה. זה לא כל כך טיפוס לרמב"ם, כי הרמב"ם בדרך כלל מניח את כל ההלכות. זו דרך מעניינת.

אבל למה יש הלכה שכל המתנה על מה שכתוב בתורה, מי שעושה תנאי נגד משהו שכתוב בתורה...

ר' יצחק: תנאו בטל.

ר' יואל אשר: חוץ מדבר שבממון? אנחנו יודעים שרק בדבר שבממון עוזר כל תנאי גם נגד מה שכתוב בתורה, אבל לא דבר שבממון התנאי נעשה בטל.

ר' יצחק: וקידושין הם לא דבר שבממון. למד מה שאתה אומר, למד את ההלכה הבאה. ט. כן? הרמב"ם... מימרא, איך כן?

הלכה ט – מתנה על מה שכתוב בתורה

דברי הרמב"ם

לשנות מה זה אומר הקניין.

ר' יצחק: מה זה אומר הקניין. כאילו מתנה על מה שכתוב בתורה היה כך... זה לא כתוב כל כך מדויק, מה שפשוט. משהו אומר, הרי את מקודשת לי על מנת שתוכלי לשכב עם גבר אחר, לא תהיי אשת איש. לא.

ר' יואל אשר: זה מעניין, כי המילה שם לא מתאימה כל כך טוב על מה שכתוב בתורה. כאן זה מאוד טוב. כאן זה כמו... כמה חזקה התורה? אפשר היה לומר שהתורה היא כמו משהו שאי אפשר לעשות במציאות. אני אומר לך לא, מציאות היא מציאות. התורה, אתה בוודאי לא רשאי לאכול חלב, אבל אפשר להשתמש בזה כתנאי.

כאן, הסיבה למה אי אפשר היא לא בגלל קדושת התורה, אלא כי כך בא הקניין, כי אתה לא יכול לעקוף, אתה לא יכול לעקוף מה זה קידושין. אני לא יודע מה נכנס כאן קדושת התורה.

ר' יצחק: דווקא, אפשר כן לעקוף קדושת התורה. זה לא הנושא. הנושא הוא יותר כמו... אני חושב שהרמב"ם חיפש דרך לומר את כל ההלכות, והוא החליט לשים על הסדר. אבל באמת, השאלה לא מתחילה. שתי המתנות הן מילים אחרות.

אותו דבר, כאן הוא רוצה לשנות את העסקה. יש כמו הלכות, יש עסקה. בתורה כתוב שומר חנם חייב כך, שומר שכר כך. אני רוצה להיות שומר חנם כך. הוא משנה מה התורה אמרה. התנאי של קידושין הוא דבר אחר לגמרי. אתה אומר הרי זה גיטך על מנת, או שאולי תאכל חזיר. אבל הרמב"ם רוצה לחבר את שני הדברים, ממילא הוא אומר...

ר' יואל אשר: לא, הוא אומר את הלשון "על מה שכתוב בתורה" זה מעניין, כי העיקר של המילה הזו היא מתנה שמהו יהיה אחרת ממה שצריך להיות, ממה שצריך להיות, כמו שהתורה דורשת. מי שרוצה לעשות שותפות אחרת...

ר' יצחק: ההגדרה של המילה שותפות. כיצד, הרמב"ם נותן את הדוגמאות, כן?

כיצד – דוגמת הרמב"ם של שאר כסות ועונה

ר' יואל אשר: אז הרמב"ם, כיצד...

ר' יצחק: זה אומר, איזו מתנה על מה שכתוב בתורה לא עובדת.

ר' יואל אשר: כן? אני רוצה עוד להבין את לשונו שהוא אמר. כשאומרים שם תנאי בטל, הוא אומר משהו כמו מילים אחרות, "שאומרים לו תנאי בטל", לא כמו תמיד שאם זה לא מתאים לארבעת הדברים של תנאי, התנאי נופל. אלא זה משהו כזה, החכמים אומרים לו שאנחנו מבטלים אותך. מה שאמרת לא רלוונטי. כי אין לך בכלל זכות...

ר' יצחק: אין דרך שאתה יכול לעשות את התנאי הזה. אם הוא אומר אני לא רוצה, לא ידעתי שיש הלכה כזו, הוא מתחיל... הוא רוצה להיות בעל, אבל הוא רוצה להיות פטור משאר כסות ועונה. אין דבר כזה. נכון?

אוקיי, אנחנו הולכים להגיע למלכות כתובות. האנשים שאומרים שבקהילות מסוימות מתחתנים על מנת שאין לך עלי עונה. זה לא יכול להיות, יש תנאי בטל. אה, יש הלכה בעונה שהוא יכול למחול, ואם מוחל אפשר אחר כך. שהיא יכולה תמיד לחזור ולומר שאני רוצה כן, ואי אפשר לעשות כלום. אי אפשר לומר, ידעת? זה לא עוזר, כי התורה אומרת את זה. אתה מבין כך? בכל מקרה, לא נכנס לך.

ר' יואל אשר: סתם פוליטיקה. זה שהרמב"ם מכניס...

ר' יצחק: אני חושב שאתה שואל על האריכות לשון, הוא מנסה להסביר מה זה אומר המילה על מה שכתוב בתורה. אתה לא יכול לשנות, התורה רוצה שבעל יהיה חייב שאר כסות ועונה, אתה לא יכול להוריד את זה כי אתה...

ר' יואל אשר: עשית תנאי, והחייב ממשיך לעלות. לא קרה כלום, שתי דקות אחורה אמרת משהו. יש חיוב שקופץ...

ר' יצחק: כל הזמן עליך.

ר' יואל אשר: בחזיר, זה לא חזיר. בוודאי אומרת התורה...

ר' יצחק: וזה אומר הקידושין, אני חושב שהיה לך חתונה, כן? חתונה היה ליהודי, בא אליו הרב והוא אומר, רבותי, אתה צריך לגור. אמרתי שלא, פתאום, אי אפשר לומר. אני אגיד שאני נולד על מנת שאוכל לגנוב את הדברים של משהו. זה לא הגיוני. זה הרעיון.

ר' יואל אשר: לפעמים אנשים משכנעים את עצמם, זו נקודה חשובה, אני מסכן, אני לא יכול, אחרים הם כך, תנאי בטל, דורשים את זה ממך. הלאה.

ר' יצחק: אם הוא לא יכול זה אונס, אני לא יודע לגבי נושאים אחרים.

ר' יואל אשר: אוקיי, כיצד? כן, למשל, כגון שקידש אשה על תנאי שאין לה עליו שאר כסות ועונה. מאוחר יותר בהלכות אישות נלמד את המצווה בתורה, שבעל חייב לתת לאשתו שאר כסות ועונה. שאר זה אוכל, כסות זה הוצאות אחרות כמו בגדים או דיור, ועונה זה להיות עם האישה פיזית, אינטימיות אנחנו קוראים לזה.

אז כך, הוא קידש את אשתו, ולהתקדש עם אישה אומר שיהיה שאר כסות ועונה. הוא עשה את זה עצמו כתנאי, אנחנו לא נהיה, אנחנו נהיה נשואים, אבל לא נהיה חייבים במה שאנשים נשואים חייבים.

אומרים לו כך, נחלק את הדברים, בכסות ושאר תנאי קיים, לחם אתה באמת לא תצטרך לתת, כי היא יכולה להתחייב, אני אפרנס את עצמי, אני לא צריכה את הכסף שלו. דברי כסף אדם יכול להתחייב אחרת. אבל בעונה, הדבר שאתה אומר שגם לא נהיה לנו עונה, על זה תנאי בטל. למה? שהתורה חייבה אותך בעונה. התורה חייבה שזוג, שבעל ואישה, צריכים כן לעשות.

מתנה על מה שכתוב בתורה – עונה, יפת תואר, והבנת החיוב

חידוש: עונה היא העצם של היות איש ואישה

ר' יואל אשר: אבל יכול להיות שאני חושב שעונה היא משהו יותר. אנחנו התחלנו עם איך היה לפני מתן תורה ואחרי מתן תורה. כל הדברים האלה הם ההכנה לאחר מתן תורה. מה שהיה אחרי מתן תורה הוא שאדם בועל אישה. בעצם הנישואין של היות איש ואישה ביחד היא העונה. אתה לא יכול לעשות... זה כמו שאנחנו נהיה שותפים בלי להיות שותפים. איש ואישה הם שני אנשים שעושים עונה ביחד. בסך הכל, לפני מתן תורה נוסף שיהיה גם קנין, אבל קנין הוא הכנה להיות איש ואישה. מה פירוש להיות איש ואישה אם לא עם עונה?

ר' יצחק: זה לא מספיק, כי זה נכון, הוא רשאי, או היא רשאית, הוא רשאי. אבל השאלה היא יותר שעונה פירושה שהוא מחויב. הם יכולים לקרוא לו לבית דין, הוא כבר לא עשה עונה ארבעה שבועות, הוא מורד מתשמיש,

ר' יואל אשר: וכן הלאה. אני מתכוון שאולי טמון הדבר במילה ארבעה שבועות. זה שעונה היא מאוד חזקה במקדש בכמה זמנים, הרמב"ם היה צריך לומר מאוחר יותר, אולי זו תוספת. אבל עונה פירושה שאנחנו שנינו יכולים לבעול, יכולים לעשות זאת פעם בשנה. זה לא היה נקרא משפחה או נגד עונה.

ר' יצחק: לא, חיוב עונה פירושו בוודאי לפי ההגדרות שאפשר ללמוד. אוקיי,

ר' יואל אשר: ההגדרות הן אבל דבר נוסף.

ר' יצחק: אני לא מתכוון נוסף,

ר' יואל אשר: אני מתכוון שזו הגדרה של כמה צריך לעשות זאת, או כמו כל דבר, כמה פעמים צריך להתפלל. אבל אני אומר כאן משהו שאיש ואישה פירושם שני אנשים שעושים עונה ביחד.

ר' יצחק: הוא מחויב לתת.

ר' יואל אשר: הוא מחויב לתת, והיא מחויבת גם להיות זמינה עבורו.

ר' יצחק: לא, זה נושא אחר. לא,

ר' יואל אשר: זה יותר עמוק מעונה. זה פירוש אדם פוגש אישה.

ר' יצחק: זה נכון, אבל זה לא... הקידושין הם הכנה לזה. התנאי שאנחנו מדברים כאן הוא לא על עכשיו. התנאי שאנחנו מדברים, מדברים כאן ספציפית על החיוב שהתורה אומרת ונתן לעונתה. גבר יכול להיות לו ארבע נשים אחרות, נכון? הוא יכול לעשות עצה. יש לו כאן אישה על חס וקדושה? מה לומדים מהעזר מסיים. מה ההבדל? יש הבדל? יש הבדל? יש הבדל? יש איזה הבדל? יש איזה הבדל? כל אחד מבין שאדם לא יכול לעשות תנאי שהוא פטור משמירת שבת. נכון?

ר' יואל אשר: נכון, זה בטוח.

ר' יצחק: עכשיו, החכמים הבינו שעונה היא יותר דומה לשמירת שבת.

ר' יואל אשר: זה איך שאתה רואה את זה, אני רואה את זה שחייבת להיות עונה בכל זאת משהו בין האישות

המשך: הלכה – תנאי בקידושין "על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה"

דיון: למה אי אפשר להתנות על עונה – שלוש שיטות

ר' יצחק: אומרים לו כך,

ר' יואל אשר: נחלק את הדברים, "בכסות ושאר תנאך קיים", לחם אתה באמת לא תצטרך לתת, כי היא יכולה להתחייב "אני אפרנס את עצמי, אני לא צריכה את הכסף שלך". אבל הדבר השלישי שהיה, דברי כסף אדם יכול להתחייב אחרת. אבל בעונה, הדבר שאתה אומר שגם לא נהיה לנו עונה, על זה "תנאך בטל". למה? "שהתורה חייבה אותך בעונה". התורה חייבה דבר כזה, זוג,

ר' יצחק: שבעל ואישה צריכים כן לעשות עונה.

ר' יואל אשר: הוא צריך בעצם, הבעל צריך לתת לאישה עונה, כך זה נראה כאן. "שהתורה חייבה אותך בעונה", היא צריכה לקבל, היא צריכה להסכים.

ר' יצחק: התורה חייבה אותך בעונה, ממילא "והרי זו מקודשת ואתה חייב בעונתה, ואין בידך לפטור עצמך בתנאך".

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: דבריו לא עוזרים, אבל על דבר שבממון זה עוזר, ממילא שאר כסות, אבל על עונה זה לא עוזר, צריך להמשיך לתת עונה. זה מאוד מעניין, כי התורה נותנת עונה כי אנחנו רוצים שהוא ישביע את רצון האישה. בדרך זו זה אותו דבר כמו שאר כסות, ולא כמו שהתורה רוצה ששומרים שבת. זה דין שאתה צריך לעשות אותה מרוצה. ואם אתה אומר "הריני כאילו התקבלתי", שאתה עומד על הראש וזה עושה לי הנאה.

ר' יצחק: אנחנו נלמד מאוחר יותר, יש דבר כזה מחילה, כלומר עונה כן, אבל החיוב הוא אמת. המפרשים האחרים אומרים כי זה דבר שבגוף. רש"י אומר לשון כזו "צער הגוף". גוף פירושו שזה לא... זה מעניין. במילים אחרות, אם נבין קצת בלמדנות, אני מתכוון שדיברנו על זה פעם בכתובות שלמדנו את ההלכה. בדרך כלל חושבים שהנושא של מתנה על מה שכתוב בתורה הוא כמו שאמרת קודם, כמה קדוש הוא דבר התורה, כמה חמור זה, כמה חזק אתה הולך נגד התורה. יהודי לא יכול ללכת נגד התורה. כאן כבר ממון הוא הפשט, התורה מחייבת שאם יש... בדרך כלל,

ר' יואל אשר: אין ספק שיש כאן קושיה. התורה אומרת שאישה צריכה להיות מוגנת. התורה מתעסקת בכלל עם הנשים, נותנת לה שאר כסות. ואם היא מוותרת, בוודאי יש איזו סיבה למה היא מוותרת. כלומר, מדברים כאן אחרי שהחכמים אמרו שהיא צריכה להסכים, ואין כאן חשש ניצול. שוב, הרמב"ם לא צריך כאן להיכנס.

ר' יצחק: אם יש שהיא

ר' יואל אשר: לא באמת הסכימה לוותר. היא לא באמת התכוונה לוותר. מדברים כאן שהיא מוותרת בדעת צלולה. למה?

ר' יצחק: כנראה יש לה איזה חשבון.

ר' יצחק: בוודאי זה בשביל האישה. בשביל האשה, היא יכולה למחול.

ר' יואל אשר: אבל היא יכולה למחול, והיא גם מחויבת לכך.

ר' יצחק: זה שהיא מחויבת

ר' יואל אשר: זה דבר נוסף?

ר' יצחק: כן, כן. כלומר, אני מסכים איתך שזה שהיא מחויבת זה גם עצם הקידושין, כי אחרת היא נקראת מורדת. זה הדא הוא דכתיב מורדת. את לא רוצה להיות איתי, לכן לחיים ולשלום, אל תיקחי את הכתובה שלך. אבל...

ר' יואל אשר: מורד גם כן,

ר' יצחק: אוקיי. מורד אם הוא לא מקיים עונה, אותו דבר. אבל זה לא... אבל מה שכתוב כאן הוא יותר, זה באמת מעניין, כי רש"י אומר איזה הבדל שזה צער גופה והיא לא יכולה למחול, למרות שהיא כן יכולה למחול. צריך להבין שאז זה לא

ר' יואל אשר: הנושא של תורה,

ר' יצחק: אז הנושא הוא שגוף... כך אומר רש"י.

חידוש: התנאי בשעת קידושין לא יכול לבטל חיוב שנוצר אחר כך

ר' יואל אשר: מה שאמרתי הוא בעצם דבר שלישי, אפשר היה לשאול שבעונה לא יעזור מהסיבה, כי זה האדם פוגש אישה בכלל מה שזה אומר.

ר' יצחק: הוא לא אומר את זה,

ר' יואל אשר: הרמב"ם לא אומר את זה.

ר' יצחק: זו סברא יפה. וגם בסברת רש"י שזה צער הגוף זה גם לא אותו דבר כמו דבר שבממון מול מה שכתוב בתורה. כלומר, צריך להבין, למה בדבר שבממון מותר? כשהתורה אומרת שמחויבים בשאר, התורה כנראה גם רוצה שיהיה מחויב. למה אתה יכול להיות יותר חכם? התירוץ הוא, למעשה, זה כסף שהוא חייב לה, והיא יכולה לומר אני לא רוצה, ובמצבים האלה הגיוני לנו לעשות אחרת, ומשהו הוא אחרת. לא לגמרי ברור למה זה אחרת. צריך איזה הסבר טוב יותר...

ר' יואל אשר: אני יכול לשמוע, אבל כשהאדם לא הולך לעשות עכשיו מצוות עונה, אין דרך שהוא לא יעשה עונה כי כך הוא אמר בקידושין. הוא לא יכול לעשות עונה אם היא מוחלת. כאילו האמירה בקידושין לא תפטר אותו. זה ששניהם באים יחד אחר כך, לא יכול להיות שיעור בקידושין שיגרום לכך שלא תהיה מצוות עונה. יש דרכים אחרות איך לא לעשות עונה, שהיא תאמר שהיא מוחלת, או להסכים אחרת. אבל זה שבשעת קידושין אמרו את זה, לא יבטל חיוב שמתעורר עליכם, שהוא סוג אחר של דבר.

ר' יצחק: למה? זו השאלה. אתה מודה שעונה היא חיוב בין אדם לחברו, זה לא בין אדם למקום. בוודאי, זה עושה יחודים בעולמות עליונים וכו',

ר' יואל אשר: אבל זה בין אדם לחברו שעושה יחודים.

ר' יצחק: זה חלק שלישי,

ר' יואל אשר: זה חלק שלישי.

ר' יצחק: יש חיוב כזה, יש חיוב. משהו, יכול להיות שאתה צודק, שאולי הוא מביא שיש מצוות פריה ורבייה. אם זה דבר מסובך, שכולל הרבה מאוד דברים. יש אולי חלק פמיניסטי בזה, חלק יסודי בזה. אבל יש גם מצוה של פריה ורבייה, יש גם מצווה. זה חלק מסדר העולם, זה יותר בסיסי. זה חשוב, זה חשוב מהרבה סיבות. אני לא יודע, צריך להבין טוב יותר. על כל פנים, כן, זה הנושא של מתנה על מה שכתוב בתורה.

הלכה: דוגמה של יפת תואר — "המקדש יפת תואר על מנת שיתעמר בה"

ר' יואל אשר: כן, אומר הרמב"ם הלאה, עוד דוגמה. וכן, יש לנו דין של יפת תואר בפרשת תצא. המקדש יפת תואר, מי שהוא פגש במלחמה, ושם יש הלכה שדברים שונים שאסור לעשות ומה שצריך לעשות עם יפת תואר. יש את ההלכה לא תתעמר, אסור לבזות אותה, למכור אחרי שחי איתה. בקיצור, יש דברים שאסור להתעמר, פירושו לענות אותה, להתעלל בה. אם אי אפשר, אני לא מבזה אותה, אני לא מבזה אותה, אני לא מבזה אותה. אז מה אומרים? גם זה, זה פירושו גם מתנה על מה שכתוב בתורה. מה קורה כאן? בכלל אין תנאי. זה לא כמו שהתנאי מבטל את המעשה. היא עדיין מקודשת כי הוא נתן לה קידושין. ומה שהוא אמר אני אתעמר בה, הוא דיבר שקר, ואין לו להתעמר בה, שהרי התורה מנעה אותו מלהשתעבד בה אחר שנבעלה. התורה מונעת שהוא לא יכול לעשות אותה שפחה אחרי שבעל אותה. אחרי שבעל אותה, הוא חייב להתייחס אליה כאישה, לא כשפחה. לא עוזר, ולא מפני תנאו יזכה בדבר שמנעה תורה, אלא תנאו בטל, וכן כל כיוצא בזה.

דיון: למה מביא הרמב"ם דווקא את הדוגמה של יפת תואר?

ר' יצחק: זו דוגמה מאוד מוזרה של הרמב"ם,

ר' יואל אשר: אני לא יודע את הדוגמאות, אבל הוא נותן מחשבה מסוימת.

ר' יצחק: הדוגמה הראשונה היא ממש ההלכה שכתובה במשנה. אבל הדוגמה השנייה היא דוגמה מאוד ברורה, אבל הוא יכול היה לומר הרמב"ם, וכן המקדש על מנת שאינו צריך לשמור את אשתו. אני לא יודע, להיפך, מצוה דאורייתא,

ר' יואל אשר: אני לא יודע.

ר' יצחק: הוא שואל למה יש כאן קושיה? זה לא קשור לקידושין, זה לכאורה קשור למה ש... אני מתכוון, אולי טמון כאן סוד. יפת תואר, אני חושב על הכל עכשיו מבחון, יפת תואר היא בעצם אונס, נכון? הוא תופס אותה. אז, בוודאי לא שייך. כשעושים תנאי, אתה אומר, האישה מסכימה כי היא נכנסה לזה. טוב מאוד. אבל שם פשוט שלא שייך תנאי, כי התורה רוצה להגן עליה. היא אומרת, "לא תתעמר בה אחר", אם בעלת אותה ואתה לא רוצה אותה, שלח אותה, אל תעשה אותה שפחה אחרי זה. הוא אומר,

ר' יואל אשר: לענין העונה... אם היא הולכת ברצון לעבוד בשביל בעלה, היא לא תהיה שפחה,

ר' יצחק: אבל היא הולכת לעבוד בשביל בעלה. שלא תתעמר בה. כן, בדיוק. זה הדבר. אבל יש דברים שזה כן, כי כשהיא אומרת שהיא רוצה, ברירה יש לה, היא רוצה להתחתן. יש כלל תבלה מיידל. תן לי להיות, אני רשאי לומר פוליטיקה? אם יש ילדה גרית, אוקיי, אומרים לה ברירה יש לך, היא מסכימה, כי בגור זה המנהג. זה לא אמת. ברירה יש לה, היא רוצה להתחתן עם ליטווק חס ושלום, איתו היא תתחתן. כלומר, על זה אמרה תורה ועונתה לא יגרע, כי אתה לא יכול לומר, אצלנו זה לא מנהג. זו באמת הבעיה. נגד האנשים שיש להם את המנהג הזה התורה כתבה את המצווה.

ר' יואל אשר: אנשים רעים מתעמרים ביפת תואר, התורה רוצה לעקור את זה. אנשים רעים לא נותנים שאר לאישתם, והם מתחתנים. כלומר, אתה יכול לתת לאדם שני לעשות כך. והתורה אמרה, לא, אתה חייב לתת.

ר' יצחק: מה תעשה כאן? היא ידעה מראש שהיא התחתנה עם רע. היא הסכימה. היא לא הסכימה? על כסף? אין בעיה. כי כסף תמיד ניתן למשא ומתן. אפילו האמת שגם בכסף יש מצבים שלא נכונים.

ר' יואל אשר: יש לי דוגמה מאוד טובה: כשחברה יותר מתוחכמת למשל שהיא מתוחכמת רוצה לגנוב, היא גורמת לו לחתום על ערימת ניירות שאומרים על מנת שאתה תוכל לגנוב ממני לקחת את הכסף שלי פעם בחודש ולא לתת לי את כיסוי הביטוח שאני צריך. על מנת, ומה אפשר לעשות? חתמתי על מנת, ובבית משפט זה יכול לעבור. והתורה לא מאפשרת דבר כזה לקרות.

ר' יצחק: יכול להיות שעל דברי כסף התורה תאמר, אין בעיה. כי זה גבול,

ר' יואל אשר: זה גבול.

ר' יצחק: למעשה, כסף, תן לי לומר, זה הגבול. כל דבר שהוא כסף, מאה אחוז כסף, נשאר. זה באמת לא הוגן, החברה אומרת שקצים, אבל חתמת, אתה מקבל משהו מזה, זה לא בחינם, אין בעיה. אבל אם חתמת לחברה שהם יכולים לבוא להכות אותך, כנראה זה, אפילו בית המשפט מחזיק שזה לא עובד. דבר.

לשון הרמב"ם: התנה על האשה שתיבעל לאביה

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: הוא אומר עוד עניינים כאלה של... הוא עושה המשך. עכשיו, דיברנו קודם על שאחד התנאים הוא שהתנאי צריך להיות משהו שאפשר לקיים, ולא מאה סלעים לירח.

ר' יצחק: והילד אמר שיש איסור.

ר' יואל אשר: איסור, ועדיין זה נקרא שזה דואבל.

ר' יצחק: אומר הרמב"ם, יש סייג בזה שאיסור הוא דואבל. שהאיסור צריך שהוא עצמו יעשה. אם צריך שאחר יעשה את זה,

ר' יואל אשר: זה לא עוזר. ההלכה היא סתירה לשפת אמת של לא יוכלו לעלות בהר. כן? יש משהו... זה לא יכול לעלות על ההר. זה

"עשיתי תנאי". מה זאת אומרת עשיתי תנאי? עם מי עשית את התנאי?

ר' יואל אשר: זו שאלה מאוד מעניינת, כי למשל, תן לי לשאול אותך... לא,

חידוש: אולי כל אישה היא בחינה של יפת תואר לגבי עונה

ר' יצחק: אני רק רוצה לשאול שנייה. ממילא אני אחשוב שיכול להיות שהרמב"ם רוצה לומר סוד שכל אישה היא בחינה מסוימת של יפת תואר. ולגבי עונה, יש דברים שהאישה לא יכולה לבטל, חשבתי על זה,

ר' יואל אשר: שמגינים כאן על האישה. אבל חשבתי על זה בדרך כזו. מה קורה למשל כשאנחנו שנינו אומרים, אם אני נותן לך עכשיו סטירה, האם אני עובר על "בל תוסיף". אם אתה אומר לי, "אני עכשיו במצב רוח לקבל סטירה", לכאורה אני לא עובר על "בל תוסיף". ועל זה אין מחילה על איסור מהתורה, כי זו לא סטירה. סטירה היא משהו שכואב למישהו. מישהו שמשוגע, הוא אוהב לקבל סטירות... "הרחק מן הכיעור" מדבר בדרך רמז. אם מישהו רוצה לקבל סטירה, לא ברור. תן לי דוגמה אחרת. כשנכנסים לצבא, יש לי חברים שנכשלו ונכנסו לצבא, בהתחלה מענים אנשים, מכריחים אותם לעשות דברים, מכים סטירות, ללמוד שאם אתה נתפס... האם מישהו יאמר שעוברים על "בל תוסיף"? אבל מותר בגלל מצב מלחמה? זה לא "בל תוסיף". "בל תוסיף" פירושו להכות אדם שלא ביושר. אם יש איזו הסכמה... לא פירושו לומר שמותר לי להכות אותך, כי אתה נכנס ל... כאן יש סדר שהקידושין יאפשרו את הסדר. זו המילה. איש ואישה, כן?

רמב"ם הלכות אישות פרק ו' – תנאי שאינו בידה לקיימו ומהות דברים שאפשר לקיימם

הלכה ז' – תנאי שתיבעל לאביה: דבר שאינו בידה

ר' יואל אשר: האם מישהו יאמר שעוברים על בל תוסיף, אבל אסור במצב מלחמה? זה לא בל תוסיף. בל תוסיף פירושו להכות אדם שלא ביושר, אם יש איזו הסכמה. אז על מנת שלא יתעמר בה, לא פירושו לומר על מנת שמותר לי להכות אותך, כי זה נכנס ל... כאן לא יהיה שהקידושין יאפשרו. סליחה, זו המילה. כלומר, איש ואישה, כן? איש פגש יפת תואר מאיזו סיבה. כלומר, אם היא אומרת בפשטות אני מסכימה, ברור שהיא אנוסה, כופים עליה, כמו שאנשים מקדש. לא מדברים על זה, מדברים כמו יפת תואר

ר' יצחק: מסכימה שתתעמר בי. כן, בקיצור, אתה מתכוון לומר אולי שבעיקרון לא הכל ניתן למשא ומתן? זה המשמעות. כאן רש"י אומר צער הגוף.

ר' יואל אשר: לא, אני אומר, כששני אנשים אומרים שלא תעבור על בל תוסיף, זה כן ניתן למשא ומתן, כי אולי...

ר' יצחק: יש כאן מחלוקת אחרונים. למשל, האחרונים, האחיעזר אמר שאדם יכול למכור לעצמו איברים, משהו כזה. לא ברור שאדם שייך לעצמו. יש משהו כזה חובל בחברו. בקיצור, זו הסוגיה, זה לא דבר ש... או כמו שאתה אומר,

דיון: ארבע הקטגוריות של תנאים – מה דואבל ומה לא

ר' יואל אשר: הרמב"ם לא הולך לומר כל מיני דברים, הוא לא צריך. יכול להיות שהרמב"ם היה גם אומר אם הוא מצווה עליה להסתובב ברחוב עם פח אשפה על הראש, לבושה בעירום, דברים שזה מטרופ, שכולם מבינים שזה מטרופ. זה לא דווקא איסור מהתורה, כי זה מספיק שזה דבר שאי אפשר לקיימו. על מנת שתעלה לרקיע. כאן הוא אומר שלגרום לאב לבעול זה על מנת שתעלה לרקיע. למה? כי הוא לא יעשה את זה בשום כסף.

ר' יצחק: יש שני חלקים. לא, אפילו כן, זה אני אומר. יש כאן משהו מעניין בלמדנות שהולך כך. דברים בלתי אפשריים. ללכת על הים בלי ספינה זה בלתי אפשרי. שום בשר ודם חוץ מישוע לא יכול לעשות את זה, הוא יכול לעשות את זה רק בנס. אז אי אפשר. זה אומר שאי אפשר, ממילא, בטל. יש דבר שאסור. אסור זה לא בעיה, אתה יכול אבל אסור. יש דבר שפלוס גם אסור. יש דבר שלישי, כן, ארבעה סוגי דברים. אי אפשר, בעיה. אסור, לא בעיה. אחר כך יש, אפשר כן, אבל אחר צריך להסכים. אתה לא יכול, אבל האחר צריך לעשות. זה לא בעיה, כי זה, תסדר איך לגרום לאחר לעשות. אתה יכול לסדר, בכסף זה רק דוגמה, נכון?

ר' יואל אשר: יש כל הדרכים שאפשר להשיג, אנשים עושים לך דברים,

ר' יצחק: אנשים קונים לך חברות. חלק מלהיות אדם, במילים אחרות אפשר לומר שאחד הדברים שאדם יכול לעשות זה לגרום לאנשים אחרים לעשות דברים. מעשה בכל יום, זה השפעה, ככה זה עובד. אחר כך יש גם שאחר צריך לעשות את זה, וגם שאחר צריך לעשות איסור. כשמגיעים לשני הדברים, אז אומרים שאי אפשר. אחר שיעשה איסור זה כמו דבר שאתה עצמך לא יכול לעשות במציאות. אף על פי שבמציאות זה אפשרי.

ר' יואל אשר: אתה יכול לשכור אנשים, גויים, בריונים, שיגרמו לאחר לבעול משהו. אפשר אולי גם לתת מספיק כסף,

ר' יצחק: חס ושלום שיעשה את זה. אבל אולי זה חוזר לזה, כי זה כבר נצנות, כי זה לא יקרה.

ר' יואל אשר: לא, הגדר הוא לא שאפשר לעשות את זה פיזית.

ר' יצחק: זה אני אומר.

ר' יואל אשר: קצת יותר עדין, זה דבר שהוא דוא-אבל, לא קשה מאוד. קשה מאוד פירוש עדיין דוא-אבל, אבל זה לא דוא-אבל,

ר' יצחק: כי כולם מבינים למה. כאן יש מבינים כולם. למה? כי אף אחד לא יסביר את הסיבות. גם קשה מאוד זה לא בעיה, וגם עבירה זה לא בעיה. רק כשזה גם קשה מאוד וגם עבירה, לא קשה מאוד, גם אחר. בואו נאמר כך: אחר זה לא בעיה, ועבירה זה לא בעיה.

ר' יואל אשר: יכול להיות שיש דבר מופרך אחר, כמו שאמרתי, לבזות מישהו בדרך משוגעת. זה עבירה. דבר מופרך. עבירה. דבר מופרך ביותר עומד על זה. דבר מופרך ביותר,

ר' יצחק: זה המחיר שלו. רק זה בלתי אפשרי. אני לא מבין כלל כזה של דבר מופרך ביותר, רק על איסור. אולי זה כן,

לכאורה ראשון. אוקיי. אוקיי. **התנה על האשה בשעת קידושין או בשעת גירושין שתיבעל לאביה ולאחיה**

ר' יצחק: או לבנה וכיוצא בזה. שהיא תעשה איסור,

ר' יואל אשר: כן? כי ברגע נעשית מקודשת על כל הדברים האלה, לאביה, אביה, בוודאי, זה עריות. הרי זה כמי שהתנה עליה שתעלה לרקיע או שתירד לתהום, ותנאו בטל. למה? למה זה שונה ממה שאומרים על מנת שהיא תלך לאכול חזיר? אומר הרמב"ם חידוש יפה מאוד: שאין בידה שיעברו אחרים ויבואו על הערוה. אפילו אם היא יכולה לבעול את אביה, אבל האב צריך גם... יש ביטוי כזה, "it takes two to tango", לא? ויבואו על הערוה, ונמצא שהתנה בדבר שאינו בידה לקיימו. אכילת חזיר היא בידה לקיים, היא יכולה לאכול בעצמה.

ר' יצחק: כן,

דיון: החילוק בין איסור שבידה לאיסור שאינו בידה

ר' יואל אשר: אבל משהו שעדיין תלוי באדם אחר, זה מסיבה אחרת זה דבר שלא תלוי בידה.

ר' יצחק: אבל בואו נבין, כל דבר... הוא הולך לומר,

ר' יואל אשר: כי אם זה רק על ערוה, זה לא אומר שכל דבר שאני צריך להשפיע על האחר.

ר' יצחק: הוא הולך לומר,

הלכה ח – אבל אם התנה עליה שיתן לי פלוני חצירו

ר' יואל אשר: אבל אם התנה עליה שיתן לי פלוני חצירו, אם פלוני ייתן לי את חצרו, או שישא בתו לבני, או שפלוני ישדך אותי, וכיוצא בזה, תנאו קיים, שהרי אפשר בידה לקיימו. למה? לכאורה, בהלכה הקודמת אמרתי שאי אפשר לכפות על האחר. אומר הרמב"ם, לעשות איסור, או לעשות אולי דבר שהוא מטרופ,

ר' יצחק: שזה נשאל מכל האנשים, אתה עצמך יכול,

ר' יואל אשר: אבל אתה לא יכול לגרום לאחר לעשות את זה. אבל דבר שהוא "דואבל" רק שזה קשה מאוד, אבל לכל דבר יש מחיר, לכל דבר יש "פרייס טאג". ולמדנו שדבר שבממון עוזר תנאים. ותתן לפלוני, היא יכולה לתת לפלוני, ממון הרבה עד שיתן לו חצירו, או ועד שישא בתו לבנו, שהרי אין כאן עבירה.

ר' יצחק: מה? בכסף אפשר לעשות שידוכים גם. יש "אמאונט" של כסף.

ר' יואל אשר: זה קשה מאוד, כי הרמב"ם בהלכות קידושין הולך לומר שמי שמקדש בכסף, הוא עושה איסור. אבל לא עבירה. וכן כל כיוצא בזה. החילוק הוא, שזה "דואבל", ממילא הקידושין עדיין בשליטתך. תנאי פירוש שמכניסים את זה לתוך... רוצה שאתחתן איתך? אוקיי, "דליבר" לי את הדברים הקשים. אדם יכול לומר, "דליבר" לי דבר קשה. זה דבר קשה,

ר' יצחק: אבל זה דבר קשה. וחלק מהקושי יכול להיות שהאחר צריך להסכים. אין בעיה, תסדר את זה, שכנע אותו גם.

ר' יצחק: חלק, לא כולם, "שאמרו שאין אדם צריך לכפול תנאו אלא בגיטין ובקידושין בלבד",

ר' יואל אשר: אבל בדיני ממון אינו צריך לכפול". אומר הרמב"ם, "ואין ראוי לסמוך על דבר זה", לא ראוי לסמוך על זה, שלא יעשו קניינים עם תנאים חלשים. למה? כי הרמב"ם אומר שהוא סובר "שכפילת התנאי עם שאר הארבעה דברים מתנאי בני ראובן ובני גד למדו אותם חכמים".

ראיית הרמב"ם מבני גד ובני ראובן

עכשיו הרמב"ם מגלה שארבע ההלכות שלמדת, לומדים אותן מבני גד ובני ראובן. בני ראובן ובני גד, וחצי שבט המנשה, באו אל משה רבינו ו

ר' יצחק: אמרו שהם רוצים

ר' יואל אשר: לעשות עסקה עם העם היהודי, שאנחנו נהיה אחרת, שאנחנו לא נצטרך להיכנס לארץ ישראל ושם לקבל נחלה, אלא לקבל נחלה כאן, ולכבוד זה אנחנו רוצים הסדרים אחרים של ללכת רק למלחמה בהתחלה ולחזור הביתה, וכדומה.

עשה משה רבינו איתם עסקה, ולומדים איך כתוב שם התנאי, שכתוב שם הן קודם ללאו, וכתוב כפול, כתוב אם יעברו ירשו, אם לא לא, וכן הלאה. משם למדנו את זה.

אומר הרמב"ם, המקום שלמדנו את זה, "למדו אותם חכמים" מהפסוקים "אם יעברו בני גד" וכו' "ואם לא יעברו", הוא אומר, "ותנאי זה לא היה בגיטין ולא בקידושין", איפה היה התנאי?

ר' יצחק: על ענין של ממון, ענין של ירושה.

דיסקוסיה: איך אפשר לענות על הראיה מבני גד ובני ראובן?

ר' יואל אשר: התשובה האחרת פשוטה מאוד. יש לי את התשובה של האחרים, אני לא יודע אם הם עונים, כי הייתי עונה את זה בשבילם. שהרי בוודאי שכאשר עושים דבר גדול, כשכלל ישראל עוצר דבר גורלי של איפה תהיה נחלת כלל ישראל, זה בוודאי דבר מאוד מאוד גדול, שבוודאי נעשה שהתנאי יהיה ברצינות איומה.

יש כאן ענין של כמה לתת דברים להתרופף כשאנשים עושים קניינים. הם אומרים שגיטין וקידושין זה ענין של אשת איש, זה דבר חד פעמי, שיעשו את זה עם כל הענין. אבל דיני ממונות יעשו יותר קל, זה בין שני אנשים יכולים לעשות תנאים יותר קלים. בני גד ובני ראובן זה דבר רציני מאוד.

הרי זה לא גיטין וקידושין מול... אני מתכוון שזה אפילו לא תלוי בלמדנות, לפי הדרך שהבנתי את זה.

הרמב"ם בהלכות זכיה ומתנה — "רבותי הורו"

ר' יצחק: אז בקיצור, אתה אומר שאפשר להבין שבני גד ובני ראובן שונים. הראב"ד הקדוש כאן אומר בעצם שמה? שהוא סובר... את החלק ראיתי, אה, אז הראב"ד אומר שהוא סובר כן שיש טעם בזה, ושיסתכלו בהלכות ספר קנין שהוא מסביר. וזה בהלכות זכיה ומתנה פרק ג'. ושם כתוב הלשון...

ר' יואל אשר: שם הרמב"ם אומר את אותו דבר כמו כאן.

ר' יואל אשר: כי איסור זה בלתי אפשרי. דבר שלא שייך לעשות. אני אומר משהו שבטבע של אנשים הם לא עושים.

ר' יצחק: אני לא מבין למה. כל הדוגמאות הן ללכת לשמים. ממש דברים שזה בלתי אפשרי, אפילו רוצים מאוד לא יכולים. בכל מקרה, אני לא יודע. עד כאן הפרטים של דברים אפשריים.

כלל הרמב"ם: שים אלו הדברים לנגד עיניך תמיד

ר' יצחק: מפרט הרמב"ם,

ר' יואל אשר: כמו שכבר עשה קודם,

ר' יצחק: הוא חוזר לכללות ולתנאים, נכון?

ר' יואל אשר: יש לו ספר מוסר. הוא אומר כך, "שים אלו הדברים של תנאין לנגד עיניך תמיד".

ר' יצחק: אז מה?

ר' יואל אשר: "וכל מקום שאתה שומע המקדש על תנאי כך וכך, או הנותן גט על תנאי כך וכך, או המוכר או הנותן על תנאי, תדע שהתנאי יש בו ארבעה דברים אלו שביארנו, כדי שלא נהיה צריכין לפרש אותן בכל מקום ומקום". שלא נצטרך לבאר בכל מקום שוב. תמיד תנאי פירושו התנאי שעובד עם ארבעת הכללים, "ואם חסר אחד מהן אין כאן תנאי". זה הרמב"ם אומר את הלכתו גם עם כפול ומכופל,

ר' יצחק: עם ההן הן לאו לאו. אה, טוב מאוד. זה אותו... אה, זה גם תנאי קודם למעשה. זה דומה מאוד לשני הפרקים הראשונים בהלכות אישות, זה מוזכר. כלומר, הוא אומר כאן את הכלל, אומר שכשיעמוד על תנאי, פירושו על תנאי שהפרטים שלו כתובים.

תחילת סוגיה חדשה: יש מקצת גאונים אחרונים

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם עכשיו גילוי נאות כזה, שתדע, ההלכה שפסקתי עכשיו, שארבע ההלכות של תנאי נוגעות לכל התנאים לרוחב הלוח של אישות וקניינים וכן הלאה, אומר הרמב"ם, אבל יש אחרים שסוברים אחרת. "יש מקצת גאונים אחרונים", יש מהגאונים האחרונים,

ר' יצחק: חלק, לא כולם, מי זה?

ר' יואל אשר: כשהוא אומר גאונים אחרונים הוא מתכוון לומר סתם

מחלוקת הגאונים האחרונים בדיני תנאי — האם כפילת התנאי נוגע רק בגיטין וקידושין

הלכה י"ד (המשך) — שיטת הגאונים האחרונים: כפילת התנאי רק בגיטין וקידושין

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם עכשיו גילוי נאות כזה, שתדע, ההלכה שפסקתי עכשיו, שארבע ההלכות של תנאי נוגעות לכל התנאים לרוחב הלוח של אישות וקניינים וכן הלאה, אומר הרמב"ם, אבל יש אחרים שסוברים אחרת. "יש מקצת גאונים אחרונים", יש מהגאונים האחרונים,

ר' יסוד הראב"ד: בקידושין אין שום סיבה לומר "הרי את מקודשת"

ר' יצחק: מכר, אדם שזה שייך לו, הוא יכול לרצות למכור רק בצורה כזו, זה הגיוני מאוד, הוא לא רוצה, רק אם אתה נותן לי את התנאי אני רוצה.

קידושין, מי ציווה עליו בכלל לומר "הרי את מקודשת"? מאיפה זה בכלל בא? אה, אתה רוצה לקדש, רק מה? אתה רוצה לעשות תנאי, תעשה את זה טוב. זה לא בגלל השידוך, אין שום סיבה שהוא יתחיל לומר שהוא רוצה לקדש.

משא"כ בתנאי של מכר, הוא רוצה לעשות כסף, אבל הוא סובר שהוא יעשה כסף רק כך. הגיוני לומר תנאי במכר כשאתה לא באמת מחזיק במכר, כלומר, אתה מחזיק בתנאי.

אבל קידושין, מי מצווה עליך בכלל להכניס את הטרחה והכל? קיבלת שתיים שלוש הצעות, רוצה לחתונה? למה? מי ציווה עליך בכלל לומר "הרי את מקודשת"? כי אתה רוצה חתונה. אז כשאני עושה כך,

ר' יואל אשר: אפשר לייחס לו תנאים שונים, ואם לא, חושבים שהוא לא מתכוון ברצינות.

משפטי התנאים הם אומדנא שהאדם לא מתכוון ברצינות

ר' יצחק: זה מה שהראב"ד לומד, שכל משפטי התנאים הם לא ממש את הכתוב, זה יותר, כי אם האדם לא אומר כך, חושבים, כמו שהרמב"ם אמר בעצמו בנושא של "אם תעלי לרקיע", שהוא לא מתכוון ברצינות, הוא אומר סתם את העולם.

הסבר הראב"ד על בני גד ובני ראובן

תרגום לעברית

ואומר הראב"ד, אם כך, מה זה בני גד ובני ראובן? הרי בני גד ובני ראובן, לא כמו מי שמכר את הנחלה, הרי הכל תנאי בין אנשים על דבר שלא בא לעולם. משה רבינו אומר, אם הם הולכים לעשות את התנאי, יתנו להם את המקום. אבל זה לא דבר שהיהודים יכולים לומר, כלומר,

ר' יואל אשר: לתת לנו רק על התנאי. יש להם בעצם זכות כזו.

ר' יצחק: זה לא כמו דבר רגיל בממון שאפשר לעשות תנאים. זה יותר כאילו אם לא, היה אומר, ניתן בכלל ליהודים. עושים כאן תנאי כאילו אם בני גד לא יעשו "יעברו חלוצים", יקחו את ארצם שכבר כבשו.

זה קצת עדין, צריך הרבה יותר חזק, אין ליהודים שיחלקו את זה, משני הצדדים. לכן צריך תנאי חזק, אבל דווקא מסיבה אחרת, לא בגלל שזה קידושין, אלא כי זה דומה, כי זו אותה סברא, כי זה לא פשוט, זה לא מעשה שאדם יש לו משהו והוא מוכר את זה רק על התנאי. זו סברת הראב"ד.

המגיד משנה — שיטת הגאונים שזו רק שיטת רבי מאיר

המגיד משנה כאן, אצלו הוא לא מרוצה מהסברא. כאן בספר נשים הלכות אישות פרק ו', המגיד משנה אומר שהסיבה שהגאונים

ר' יצחק: לא, תראה מה הרמב"ם אומר. שם הוא אומר קצת אחרת. כאן כתוב מקצת גאונים אחרונים, וזה הרי"ף גם אומר כך. אני לא יודע למה, כך כתוב כאן. הוא לא מביא שם את הרי"ף, הוא מביא תיאורים אחרים עם אנשים אחרים.

כאן אומר הרמב"ם, **רבתי הורו**. כן? זוכר, הרמב"ם כבר אתמול היה כועס על רבתי, שאומרים במלווה דבר שאין ראוי לשמוע. כאן הוא אומר, רבתי. רבתי פירושו לכאורה הרי"ף.

ר' יואל אשר: מה שהיה כתוב גאונים אחרונים, הוא יכול היה לכוון גם לאותו רי"ף? אוקיי.

ר' יצחק: זו אותה הלכה. **שאיין צריך לכפול את התנאי על הכל, אלא בגיטין וקידושין**. כלומר, יש שזה עושה חילוק. תנאים מסוימים, שני התנאים האחרים כן נוגעים באחרים, אבל רק השניים לא נוגעים. מה? **לכפול ולהקדים להן ללאו**.

ואיין לדבר זה ראייה, הרמב"ם אומר שאין לך ראייה. וכאן הוא אמר דבר חזק. נראה שבהלכות אישות הרמב"ם יותר כועס על הסברא. הוא אומר שזה לא מסתדר, כי בני גד ובני ראובן לא היה קידושין. אחר כך הרמב"ם כאן מסביר...

ר' יואל אשר: אמרתי ראייה ראייה לסמוך על דבר הזה, זה משהו הוראה.

ר' יצחק: אני אומר שהרמב"ם בהלכות אישות יותר כועס עם...

ר' יואל אשר: הרבה יותר. וכאן נראה שהוא מבין את הסברא שלהם, אבל חסרה לו רק ראייה. בגמרא. אהא.

ר' יצחק: זה נראה הרבה יותר חזק.

סברת הראב"ד — חילוק בין קידושין למכר

הראב"ד בהלכות זכיה ומתנה פרק ג'

והראב"ד להיפך, גם בנחלת אביו מתנה הוא מסביר את הסברא. והסברא שהוא אומר היא, בעיקרון הסברא ששאלתי, למה ההלכה של תנאי בטל היא שמעשה קיים?

אומר הראב"ד שיש כאן חילוק בין קידושין למכר. הראב"ד אומר, מכר... הראב"ד אומר כך,

ר' יואל אשר: כשיש מכר או מתנה, והאדם אומר תנאי, אפילו אם הוא לא אומר את זה עם כל הלכות התנאים, אבל הוא אומר תנאי, הוא מוכר את זה אם יקיימו את התנאי, או הוא נותן את המתנה אם יקיימו את התנאי, אז למה יאמרו לו שהקנין נעשה והתנאי יתבטל? למה התנאי יתבטל?

אבל גיטין וקידושין, מדברים כאן על שני אנשים ש

ר' יצחק: הם רוצים לעשות גיטין וקידושין.

ר' יואל אשר: כן, הם זוג שעושה גט, או הם משודכים עם משודכת, והם בזה, והוא רוצה לעשות את הגיטין וקידושין.

ר' יצחק: רגע, הכנסת

ר' יואל אשר: לראב"ד תנאי של שידוך. זה לא מה שהוא אומר. מה שהוא אומר הוא,

ר' יצחק: אבל כן, הם כבר למדו. אבל גדולי הראשונים, הגאונים הראשונים, העולם הקודם, לא אמרו כך. אז הרמב"ם הולך איתם, **ר' יואל אשר:** גם כסמכות לשלו...

הלכה ט"ו — מתי היא מתקדשת בתנאי
אומר הרמב"ם כך, עכשיו צריך ללמוד, הרמב"ם מתייחס לשאלה אחרת, מתי קורים הקידושין ומתי קורה התנאי?
אומר הרמב"ם כך, **המקדש על תנאי, כשיתקיים התנאי, תהיה מקודשת משעה שנתקיים התנאי.** ממתי היא מתקדשת? ממתי שהתנאי קורה, לא ממתי שאמרו במקור "הרי את מקודשת". **לא משעה שנתקדשה.** הרמב"ם כן מאוד מקפיד על הלשון כל הזמן. **ונתן לה המאתים זוז שהתנה עמה באלול.**

קידושין על תנאי: מתי נכנסים הקידושין לתוקף?

הלכה ז (המשך) — תנאי רגיל: הקידושין נכנסים לתוקף בקיום התנאי

ר' יואל אשר: ממתי שהתנאי קורה, לא ממתי שאמרו במקור הרי את מקודשת. לא משעה שנתקדשה.
אומר הרמב"ם כך: **כיצד? האומר לאשה אם אתן לך מאתים זוז בשנה זו הרי את מקודשת לי בדינר זה ואם לא אתן לך לא תהי מקודשת.** הרמב"ם כאן מאוד מקפיד על הלשון כל הזמן. **ונתן הדינר לידה בניסן ונתן לה המאתים זוז שהתנה עמה באלול,** ממתי היא מקודשת? **מאלול.**

אז, צריך להיות עדים בשעה שמקיימים את התנאי? אני לא יודע.
לפיכך אם קידשה שני אומר הרמב"ם, הולך לצאת נפקא מינה גדולה מאוד להלכה. בא אדם שני וקידש אותה קודם שיתקיים התנאי של ראשון. בדרך כלל כשאחד נותן קידושין אחרי קידושין ראשונים, זה לשווא, כי היא אשת איש. אבל כאן היא עדיין לא הייתה אשת איש, כי עדיין לא קרה התנאי. ודיברנו שמתי מתקדשים? כשהתנאי קורה. **הרי זו מקודשת מאלול. הרי זו מקודשת לשני,** כי לשני היא עדיין לא הייתה מקודשת. היא צריכה לקבל גט משניהם? **וכן הדין בגיטין.**

ר' יצחק: לא משניהם, רק מהשני. לא משהו שניהם. הראשון כלום.

ר' יואל אשר: הראשון... אה, אם יהיה תנאי... אם יהיה כבר אחרי הגט, הקידושין הראשונים יכולים להסתיים. אני לא יודע.

ר' יצחק: למה היא תקבל גט? היא נתקדשה מאוחר יותר. היא מאוד מרוצה.

ר' יואל אשר: וכן הדין בגיטין ובממונות — **בשעה שיתקיים התנאי הוא שיהיה גט או יתקיים המקח או המתנה.** אז, אותו דבר.

ר' יצחק: כמו בקידושין, כך גם בגיטין וגם בדיני ממונות.

ר' יואל אשר: כשהתנאי קורה, אז קורים הקידושין.

ר' יצחק: הגירושין, או המכירה, או המתנה. בכל אופן, זה הרגיל, כלומר כשמשתמשים

אמרו שזה שונה, הוא לא אומר את סברת הראב"ד, הוא אומר שבכלל הם סוברים שכל ההלכות האלה הן רק שיטת רבי מאיר.

הלכה י"ד — יש ספק אם פוסקים כרבי מאיר

כאן בהלכות הלכה י"ד, הוא אומר שיש ספק, והסיבה היא כי סוברים שבגמרא כתוב שיש מחלוקת. רבי מאיר סובר שצריך את כל התנאים, והחכמים סוברים שלא צריך. השאלה היא איך פוסקים? הרמב"ם קיבל שזה סתם משניות, כמו רבי מאיר, אבל הוא אומר שלא פוסקים.

ראיה מ"על מנת" במשניות

ורואים ראיה גדולה לכך, הרמב"ם הולך להיות לו תירוץ אחר על זה, ראיה כה גדולה לכך היא שאלפי משניות כתוב על מנת, אף פעם לא כתוב עם כל משפטי התנאים. משמע שהתירוץ הוא שזה רק רק הלכות קידושין, הלכה מיוחדת. לא, זו רק שיטת רבי מאיר, בכלל לא פוסקים כרבי מאיר. יום טוב. זו שיטת הרמב"ן, הרשב"א, וכן הלאה.

קושיית המגיד משנה על הראב"ד

אומר הקדוש רבי אלימלך, המגיד משנה תמיד היה תלמיד של היהודים, הוא הולך תמיד איתם, והם סוברים דווקא שלא צריך. והוא אומר שמה שהראב"ד אומר, שהוא אמר שם את הטעם הנכון שם, זה לא תנאי כל כך טוב, כי למעשה, שם משמע שתנאי קודם למעשה צריך כן, אפילו בממון. משא"כ זה לא מספיק, כי לפי סברת הראב"ד צריך להיות אפילו על תנאי קודם למעשה, אפילו המעשה קודם הוא תנאי.

אוקיי, צריך לחשוב על זה יותר פרטים, צריך לחשב מה הפשט.

תירוץ הרמב"ם על הראיה מ"על מנת" במשניות

ר' יואל אשר: ותירוץ הרמב"ם היה כנראה שבכל המשניות האלה הם מחשיבים כאילו זה כבר בא על הסימן אלו הדברים, שהמשנה כבר אמרה איפשהו שצריך להיות ארבעה כללים בזה. וזה תירוץ אחד.

ר' יצחק: יש עוד תירוץ, כמו כל האומר על מנת, שנאמר כבר מיד. כן.

ר' יואל אשר: והרמב"ם, רייט,

הערה כללית על סגנון הכתיבה של הרמב"ם

ר' יצחק: לרמב"ם לא הייתה בעיה, אני לא יודע אם זה אחד החידושים הגדולים ביותר, אבל הרמב"ם, יכול להיות שזה דבר כללי, שלרמב"ם לא הייתה בעיה שיהיה דבר שכתוב רק פעם אחת וזה משנה את הכל אחרת.

ר' יואל אשר: צריך לזכור את זה.

ר' יצחק: זו הייתה דרכו בכתיבה. האם זו הייתה דרך המשנה בכתיבה זו עוד שאלה.

בכל אופן, והרמב"ם אומר, כאן אנחנו חוזרים, כאילו הוא אומר, זה חידוש של האחרונים. הרי"ף היה רבו של הרמב"ם, טוב מאוד.

ר' יואל אשר: לא רבי ישירות,

ר' יואל אשר: במילה "על תנאי", או כשעושים את התנאי עם מילים אחרות.

הלכה ח — "מעכשיו": הקידושין פועלים למפרע

ר' יצחק: אבל אם עושים את זה עם מילים אחרות,

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, במה דברים אמורים? ההלכה שאמרנו שזה קורה כשהתנאי קורה, במה דברים אמורים? בשהיה שם תנאי ולא אמר מעכשיו. אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו בדינר זה אם אתן לך מאתים זוז, אני רוצה להתקדש, את תהיי מקודשת מעכשיו בתנאי שאחר כך תעשי משהו. ולאחר זמן נתן לה המאתים, הרי זו מקודשת למפרע משעת הקידושין. נמצאת זו מקודשת ממתי שאמרו הרי את מקודשת.

ר' יצחק: לא ממתי שהתנאי קרה, אף על פי שלא נעשה התנאי אלא אחר זמן מרובה. לפיכך,

ר' יואל אשר: מה תהיה ההלכה? אם קידשה אחר קודם שייעשה התנאי אינה מקודשת, כי התנאי עוד הולך לקרות. לא צריך לדעת. אחר כך כשמגלים, מתברר שאותה לא הייתה מקודשת לשני. וכן הדין בגיטין ובממונות, זה אותו דבר.

הלכה ט — "מעכשיו" לא צריך את כל משפטי התנאים

ר' יואל אשר: עכשיו, הולכים ללמוד פרצה גדולה. שאלנו קודם הרבה פרטים שצריך לעשות על תנאי, כל הדברים האלה שיש ברמב"ם. כל הדברים האלה היו דווקא כשזה תנאי רגיל ישן.

ר' יצחק: אבל כשעושים תנאי כזה עם השפה החדשה של "מעכשיו", זה עושה חילוק. זה אומר שזה נעשה כבר עכשיו.

ר' יואל אשר: אז אז, כל האומר מעכשיו אינו צריך לכפול תנאו.

ר' יצחק: לא צריך שניים מארבעת התנאים. לא צריך לעשות כפל תנאי, ולא צריך לכתוב את התנאי קודם למעשה. אלא אף על פי שהקדים המעשה לתנאו — תנאו קיים. אבל שני הכללים האחרים של תנאי עובדים כן.

ר' יואל אשר: אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו. צריך להיות דווקא תנאי על דבר שאפשר לקיימו. ואם התנה בדבר שאי אפשר לקיימו,

ר' יצחק: אז עוד הרי זה כמפליג בדברים ואין שם תנאי. הוא לא אומר לנו על הן קודם ללאו.

ר' יואל אשר: אני חושב שזה עדיין חלק מזה. אה, זה ב"אינו צריך לכפול תנאו". כן.

דיון: למה "מעכשיו" לא צריך את כל הכללים

אז הוא אומר, דברים שנותנים רצינות ללשון, לא צריך להקפיד כשאומרים "מעכשיו". אבל דברים שזה פשוט, כי אם לא אתה כמפליג בדברים, זה ענין של שטות. ענין של שטות נוגע, לא משנה מה אתה אומר. אם זו שטות, זה נשאר שטות. אבל הדברים שקשורים לכך שעשית את זה על אחר כך,

ר' יצחק: אומר שאתה צריך להיות מאוד מדויק.

ר' יואל אשר: פעם אחת כשאומרים "מעכשיו", נראה שכיון שהחלות כבר הולך לקרות מעכשיו, לא צריך לתת כל כך תשומת לב לפרטים של התנאים.

מה הסברא? זה גם חידוש, דרך אגב, של הגאונים. לא כתוב בגמרא בפירוש. והראיה שהם הביאו היא מה שדיברנו שנייה לפני, שכתוב כל כך הרבה משניות "על מנת",

ר' יצחק: ואף פעם לא כתוב שצריך לעשות את כל התנאים. אז הם אמרו, שקודם מעכשיו לא צריך לעשות כל התנאים. ועל זה תוספות חולק, ותוספות אחרים אומרים שצריך כן.

ר' יואל אשר: כך במעכשיו צריך כן את ארבעת התנאים.

ר' יצחק: ואומר המגיד משנה הקדוש, קבלת הגאונים תורה היא. שוב, בכל אופן, זו הראיה שלהם. תוספות לא היה בטוח שזו ראייה טובה.

הלכה י — "על מנת" הוא כמו "מעכשיו"

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם עוד הלכה, וכל האומר על מנת

ר' יואל אשר: הרי זה כאומר מעכשיו. עכשיו, דבר חדש. יש דרך לומר בתנאי דרך אמירת על מנת. מה הקשר? מנת זו אותה מילה כמו תנאי? אני לא יודע. מנת היא אמנה? אוקיי. על מנת, כשאומרים על מנת, הרי זה כאומר מעכשיו. על מנת היא סוג של דרך לומר בתנאי, אבל זו דרך שמבינים ממנה שזה מעכשיו. אני מקדש, כשאחד אומר אני מקדש על מנת,

ר' יצחק: הוא מתכוון אני מקדש עכשיו, מעכשיו, על מנת. זה מאוד שונה. אני אומר, הרי את מקודשת לי ו... תתני לי.

ר' יואל אשר: פשוט, אז תתני. או על תנאי יכול לעמוד גם הלשון. **ר' יצחק:** אבל על מנת פשוט,

ר' יואל אשר: אני מקדש אותך עכשיו על מנת, על חשבון ש... אבל זה הגיוני.

ר' יצחק: ממילא, כי הוא היה עושה את זה על הדינים האחרים של מעשה. אם זה מעשה, ועל זה, באמת,

ר' יואל אשר: על ההלכה בנויה ההלכה הקודמת, כי במשניות כתוב בדרך כלל על מנת,

ר' יצחק: וממילא דרך זה לא צריך לעמוד כל משפטי התנאים.

דיון: מה ההבדל בין "על מנת" ל"אם"?

מה בעצם העומק,

ר' יואל אשר: על מנת מביא משהו יותר מהמילה תנאי עצמה? כן,

ר' יצחק: כי אני עושה את זה עכשיו על מנת. כל תנאי מתכוונים לזה. לא, בדרך כלל אומרים, אני נותן לך קידושין, אם... לא כתוב, אומרים אפילו על תנאי, יודעת, הפסוק המשותף הוא, מדברים קידושין לי. איך הייתה הלשון? אם, נכון? אם. זה תמיד היה לשון אם. או ו... שאני מקדש ואת תתני לי. פשוט, אני מקדש אותך כשאת תתני לי. זה הגיוני בראש שלי.

אם אני צריך שהמעשה יקרה בתנאי, בזמן התנאי, אני צריך שלא יהיה קרה אז כאילו. צריך את התנאי, זה הגיוני מה שאני אומר, או לא? זה לא כל כך הגיוני.

ר' יואל אשר: נראה מדבריו. כאילו לא היה שם תנאי כלל.

ר' יצחק: אולי זו הסיבה למה לא צריך את כל הכללים, הכל כי בשעה שנתקיים התנאי כשזה מעכשיו, כבר היה מאה אחוז קידושין קודם, לא משהו קידושין תנאי שצריך שיקרה אחר כך כשעושים את זה. זה הסבר הרמב"ם על החילוק של מעכשיו ואתה לא מבין שזה הולך להיות הסבר אמיתי?

ר' יואל אשר: הלכתי על המילים האחרונות, כאילו לא היה שם תנאי כלל,

ר' יצחק: אני לא כל כך מבין, זה מסביר... שוב. מה שהוא אומר הוא שיש שני סוגי תנאים.

יש תנאי שהתנאי מוסיף מעשה שלמה, זה מוסיף שהקידושין הולך להיות כשעושים את התנאי. יש תנאי שלא מוסיף כלום, זה יותר כמו שהם חשבו קודם, נאיבי. הוא אומר שאני רוצה את הקידושין, בתנאי שזה קורה, אבל את הקידושין אני עושה עכשיו. קידושין הוא קידושין ראוי, זה קידושין מקורי. התנאי רק מוסף על זה.

תנאי שקורה אחר כך הוא לא רק קידושין מקורי אם זה קרה, עושה סוג חדש לגמרי של מעשה. אתה עושה שהקדושה תקרה בזמן, אתה יכול כמו שזה שואל פרי, אין שום חתן, אין שום... זה קרה אחר כך, זה סוג מסובך לגמרי של קדושה. אותו סוג מסובך של קדושה צריך הרבה הלכות של תנאים, משהו כזה אולי אפשר לומר. מבין?

במילים אחרות, כשלא קורה התנאי, אין שום קדושה בשניהם, כן? כשכן קורה התנאי, נראה מאוד שונה מעכשיו. זה אומר הרמב"ם, נראה מאוד שונה מעכשיו מ... מ... מ...

ר' יואל אשר: זה לא משהו שצריך עוד לחכות אחר כך ולראות איך זה יוצא.

ר' יצחק: לא רק לחכות, זה משהו סוג אחר של דבר.

סיום פרק ו' — חילוק בין תנאי שנתקיים מעכשיו לתנאי שנתקיים אחר כך

תנאי שנתקיים אחר כך — קידושין על תנאי

ר' יצחק: זה קורה מאוחר יותר, זה סוג מסובך מאוד של קידושין. אותו סוג מסובך של קידושין צריך הרבה הלכות של תנאים, משהו כזה אפשר לומר. מבינים?

במילים אחרות, כשלא מתקיים התנאי, אין שום קידושין אצל שניהם, כן? כשכן מתקיים התנאי, זה נראה שונה מאוד עכשיו, זה אומר הרמב"ם, זה נראה שונה מאוד עכשיו מאשר מאוחר יותר.

למה? כי עכשיו, מה הוא ראה? קידושין רגילים. התנאי, ד' תנאי מלכא, יש כאן קידושין.

ר' יואל אשר: זה לא משהו שצריך עוד לחכות אחר כך ולראות איך זה יוצא.

אם אני מקדש אותך, אבל בתנאי... אני מתכוון הלשון על מנת היא אצלנו אותה לשון כמו בתנאי, אבל על מנת, שאני מקדש אותך עכשיו, עם שזה כמו תנאי שאת תנאי לי, אבל זה עכשיו, אתה מבין? זה הגיוני.

דוגמה ל"על מנת"

כיצד? הרמב"ם נותן דוגמאות. כיצד?

ר' יואל אשר: אומרת המשנה, כיצד, האומר לאשה הרי את מקודשת לי, או הרי זה גיטיך, או הרי חצר זו נתונה לך במתנה, הרי תנאו קיים, הרי תנאו קיים, מה שקורה זה ונתקדשה האשה או נתגרשה, וזכה זה בחצר והם יתנו המאטים זזו. ואם לא נתנו,

ר' יצחק: לא תהיה זו מקודשת.

ר' יואל אשר: מעניין, ההתחלה אומר הרמב"ם כמו לכתחילה כאילו אפשר ללמוד שכאילו זה הדבר הנכון לעשות, כי זה סוג של הסכם. ואומרים על מנת, תעשה את זה באמת, כי זה שוב. כי הבינו שזה היה הסכם שאתה הולך לתת את המאטים. הלשון הראשונה של הרמב"ם היא גם לשון כזו שלכתחילה

ר' יצחק: צריך לעשות כך.

ר' יואל אשר: זכה זה והם יתנו, שיתנו באמת. כי יש כאן גם ענין כזה שהם התחייבו למשהו. היה משהו כזה

ר' יצחק: ענין של לא לקחת.

ר' יואל אשר: הבנות צריכות להמשיך ללכת עם.

ר' יצחק: לא, לא, זה לא הפירוש. הפירוש הוא,

ר' יואל אשר: אני מבין,

ר' יצחק: היה תנאי... אם לא, היא לא מקודשת עכשיו,

ר' יואל אשר: ולא תתגרש ולא יזכה זה בחצר. אומר הרמב"ם, ואף על פי שלא כפל תנאו, ואף על פי שהקדים המעשה לתנאי, ונתן הקידושין הגט בידה לפני התנאי והחזיק זה בחצר, ורק אחר כך השלים תנאו. למה?

ר' יצחק: למה אומר הרמב"ם?

ר' יואל אשר: שהרי כשיתקיים התנאי, יזכה זה בחצר ותתקדש זו ותתגרש זו, משעה ראשונה שבה נעשה המעשה, כאילו לא היה שם תנאי כלל.

דיון: הסבר הרמב"ם למה "מעכשיו" לא צריך את כל הכללים

ר' יצחק: יש כאן הרמב"ם מסביר לגבי תנאי קודם למעשה אולי בעיקר. למה? מעכשיו לא צריך את זה. למה צריך לקחת תנאי קודם למעשה? למה? כי זה אומר שכשהמעשה קורה כבר היה תנאי. אבל זה רק על כשהמעשה קורה בשעה שקיים תנאי.

אם המעשה קורה כבר עכשיו, פשוט שזה קורה כבר עכשיו אחרי שהתנאי, אתה יכול לשכוח מהתנאי. התנאי הוא רק אחורה על המעשה שכבר קרה. זה כבר עשה את המעשה, אני מוסיף תנאי, אבל אחר כך זה חוזר למעשה קודם.

ממילא הוא חושב, הוא לא מתכוון ברצינות, אלא אם הוא עושה ככה.

ר' יואל אשר: אז כיון שאתה רוצה לעשות דבר כל כך קשה שמשהו יתחיל עכשיו ויסתיים מאוחר יותר, צריך להיות עם חיזוק יותר...

ר' יצחק: זה מתחיל עכשיו, נתנו עכשיו את מעשה הקנין, אתה מתכוון. כן, בקיצור, למה זה עושה חילוק צריך לחשוב, אבל זה לכאורה ה... ההלכה. עד כאן פרק ו' מהלכות אישות.

ר' יצחק: זה משהו סוג אחר של דבר. מה שאין כן אצל התנאי שקורה מאוחר יותר, אצל האם למשל, נכון? אז אפילו אחרי שקורה תנאי, קרה כאן קידושין על תנאי. למה? כי הקידושין קרו בזאת התנאי. זה לא קידושין רגילים שהתנאי רק קיים. משהו כזה...

הסבר החילוק — צורך בכפל התנאי

אפשר לחשוב למאי נפקא מינה, אולי בגלל זה צריך להיות כפול, למשהו יש קשר עם דעתו, לפי מה שהרמב"ם אולי חשב, אולי